

Isa Chen

Ren mat, smutsig politik?

Medborgarengagemang i den
naturliga matens namn

MEDIA AND COMMUNICATIONS STUDIES • LUND UNIVERSITY

Förtjänstfulla examensarbeten i MKV 2015:2

Isa Chen

Ren mat, smutsig politik?

Medborgarengagemang i den
naturliga matens namn

För en komplett förteckning över bokutgivningen vid
Medie- och kommunikationsvetenskap, Lunds universitet,
se slutet av boken

©Isa Chen 2015

Sättning & Grafisk design
Jonas Palm

ISBN
978-91-7267-378-6

Tryck
Media-Tryck, Lund University, Lund Sweden 2015

Förord

Det här är en rapport i serien *Förtjänstfulla examensarbeten i medie- och kommunikationsvetenskap* (FEA). Rapportserien kom till i syfte att uppmärksamma och belöna uppsatser av särskilt hög kvalitet. Tanken är också att på detta sätt göra läsvärda och väl genomförda arbeten tillgängliga för en större publik än den som ryms i seminariesalen. De arbeten som publiceras fyller därtill en viktig pedagogisk funktion då de visar på hur man framgångsrikt genomför ett självständigt examensarbete i ämnet och blir därigenom eftersträvansvärda för andra studenter.

Vi är glada och stolta över att kunna publicera ytterligare ett fint arbete i serien. Isa Chens rapport behandlar sociala mediers betydelse för framväxten av nya medborgarengagemang, exemplifierat genom Facebookgemenskapen ”Matfusket” och den diskurs som formas där kring ren och oren mat. Hennes analys och tolkningar är väl förankrade i uppsatsens empiriska material och argumentationen är grundligt underbyggd av relevant samhällsvetenskaplig teori och begreppsbildning. Isa Chen visar i uppsatsen prov på stor intellektuell mognad och förmåga att kritiskt reflektera över sitt forskningsämne, vilket bidrar till studiens höga kvalitet. Den utgör med andra ord ett föredöme för uppsatsskrivande studenter och förtjänar väl sin plats i serien.

Innehållsförteckning

Förord	3
Inledning	7
Studiens tillvägagångssätt	11
Fallstudie i form av en kvalitativ innehållsanalys	11
Urval och avgränsning	12
Perspektiv och utgångspunkter för analys	15
Nya förutsättningar för det offentliga samtalet	17
Församhälleligandet av döden	17
Ny politisk hotsamhörighet	18
Nya politiska uttryckssätt	19
Den naturliga maten kontra den onaturliga maten	21
Mat som en politisk fråga	21
Matens ideologiska funktioner	22
Det nya medborgarengagemanget	31
En ny motdemokratisk form av legitimitet	31
Den naturliga maten som ett politiskt medel	33
Utblick: den naturliga maten som opolitisk?	45
Referenslista	47
Källor	48

Inledning

Äta bör vi annars dö vi, eller hur var det nu igen? För den senmoderna medborgaren har larmrapporter om besprutade jordgubbar, cancerframkallande tillsatser och felaktigt märkt kött blivit medial vardagsmat. Den offentliga diskussionen kring mat rör sig dock inte längre i huvudsak kring huruvida vi kan eller ska äta mat, utan *vad* för typ av mat som vi kan eller ska äta. Det är i ljuset av denna diskussion som Facebookgemenskapen Matfusket skapas den 13 mars 2014 av David Appलगren. Han kallar sig själv för en vanlig konsument som fått nog av industrins matfusk. I reaktion mot livsmedelsindustrins användning av tillsatser i produktionen av livsmedel, bestämmer sig Appलगren därför för att skapa en Facebookgemenskap. Syftet är att skapa ett offentligt utrymme där människor tillsammans kan ta tillbaka makten genom att upplysa varandra om det utbredda matfusket och lyfta fram andra alternativ. ”Ändring från och med nu!” skriver Appलगren (Matfusket 13 mars 2013) och knappt två år senare har Matfusket 128 404 människor som följer, kommenterar och skriver på sidan.

Tack vare matens vardagsnära och bokstavligen livsviktiga karaktär blir den ett ämne vilken stora gemenskaper med lätthet kan relatera till och samlas kring, precis som i fallen med till exempel djurrätt eller sexualitet. Mat är en samhällsfråga som rör alla individer oavsett ålder, kön eller andra demografiska faktorer. Detta är något som manifesterar sig tydligare än någonsin genom de olika medborgarengagemang och medborgarrörelser som deltar i den offentliga diskussionen om den naturliga maten och den onaturliga maten. Men konsumtionen av mat är inte endast en fråga för individer eller samhället. Då försäljningen av mat omfattar en gigantisk industri engagerar den offentliga diskussionen kring naturlig och onaturlig mat även andra aktörer – frivilliga som ofrivilliga. Även om vissa aktörer skulle vilja ställa sig utanför det offentliga samtalet har det numera blivit omöjligt i och med det växande medborgarengagemanget som centrerar sig kring mat. Det offentliga samtalet kring den onaturliga och naturliga maten skapar svallvågor vilka aktivt påverkar de politiska och ekonomiska aktörernas spelfält. Bara Matfusket själv utgör en röst som inte kan ignoreras, något som demonstrerades redan tre månader efter Matfuskets första inlägg. Den 19 juni 2013 beskrev Matfusket i ett Facebookinlägg hur ett svenskt mejeriföretag doppade sin ost i antibiotika (antimykotika), vilket väckte tillräckligt mycket offentlig uppmärksamhet för att få företaget i fråga samt flera andra företag att sluta använda antibiotika (antimykotika) i sin livsmedelsproduktion

De nya möjligheterna till politisk deltagande som de sociala medierna erbjuder har bidragit till framväxten av ett nytt medborgarengagemang, vilket i denna studie centrerar sig kring den så kallade naturliga maten. Matfusket är en del av detta medborgarengagemang som i förlängning förändrar förutsättningarna för det offentliga och demokratiska samtalet. Forskning kring ny alternativ demokrati i form av nya medborgarengagemang (eller medborgarrörelser) och medieteknologiska förändringar är dock knappast något nytt. Dahlgren (2013) har behandlat ämnet i sin bok *The Political Web: Media, Participation and Alternative Democracy* där han använder medborgarprotesten "Occupy Wallstreet" som ett exempel för att visa hur en ny politisk kultur kan bildas genom olika diskurser som konstrueras och sprids i nya kommunikationsmedier som internet. Inte heller är kopplingen mellan en ny alternativ demokrati och olika konstruktioner av mat en nyhet. Lupton (2000), Lupton & Tulloch (2002), Lockie (2006) och Ekström & Askegaard (2000) har alla i sin forskning konstaterat hur kulturella konstruktioner av mat har politiska konsekvenser då de bidrar till att skapa en riskuppfattning vilken kan ena eller splittra befolkningen i olika politiska hotsamhörigheter. Som ett exempel på en av dessa politiska hotsamhörigheter kan Seyfangs (2000) forskning kring det nya ekologiska medborgarskapet lyftas fram. I sin forskning visar hon hur ett ekologiskt medborgarskap framgångsrikt utövas genom ett privat konsumentbeteende som syftar att omvandla den kapitalistiska ekonomin till ett mer hållbart system.

Det har alltså redan forskats kring nya former av medborgarengagemang samt kulturella konstruktioner av mat i en politisk kontext, men man har inte analyserat samspelet mellan dessa i någon vidare bemärkelse. Istället har man fokuserat på den politiska *eller* den kulturella dimensionen, och tagit den andra som en given bakgrundsfaktor. Det kan bland annat ses i fallet med Seyfang (2000) som analyserar det nya medborgarskapet utan en vidare teoretisering av den bakomliggande konstruktionen av ekologisk mat. I kontrast har Lupton (2000), Lupton & Tulloch (2002), Lockie (2006) m.fl. koncentrerat sig på kulturella konstruktioner av mat och nöjt sig med att endast i förbifarten nämna att dessa har politiska konsekvenser. Författarna har därmed inte fäst något större avseende vid hur konstruktionerna av mat aktivt formar och påverkar olika hotsamhörigheters politiska uttryck. Dahlgren (2013) belyser visserligen sambandet mellan olika diskurser och framväxandet av ett nytt medborgarengagemang men hans analys av diskurser koncentrerar sig i första hand kring hur diskurserna *direkt* skapar en politisk identitet. I denna studie syftar jag snarare till att undersöka hur diskurser kring mat *indirekt* skapar och aktivt formar en politisk identitet. Därigenom hoppas jag kunna, på ett mer tydligt sätt än vad som tidigare gjorts, uppnå två saker. För det första, synliggöra hur kulturella konstruktioner kan bilda en underifrån växande ideologi som formar och skapar grunden för ett nytt medborgarengagemang. För det andra, belysa de sociala mediernas politiska potential men också begränsningar som politisk arena och uttryck för det nya medborgarengagemanget. Det är med andra ord samspelet mellan politik och kultur genom sociala medier som jag ämnar undersöka i denna studie. Studiens syfte blir således att belysa hur Matfusket kan förstås som ett

uttryck för det nya medborgarengagemanget och de förändrade förutsättningarna för det offentliga samtalet i det senmoderna samhället *genom* att analysera hur mediala konstruktioner av den naturliga och onaturliga maten bildar och påverkar ett nytt medborgarengagemang. Syftet kan i sin tur brytas ner i ett antal konkreta frågeställningar: Hur konstrueras den naturliga och onaturliga maten på Matfusket? Vilka egenskaper tillskrivs dessa två olika grupper? Vilka underliggande föreställningar bygger dessa konstruktioner på? Vilka politiska handlingar och åsikter blir legitima och givna i och med dessa konstruktioner? Hur kan Matfusket förstås som en politisk aktör i ett risksamhälle?

Studiens tillvägagångssätt

Metoderna som används i analysen bygger på en holistisk och hermeneutisk vetenskapsteoretisk grund. Med en holistisk utgångspunkt läggs fokus på den sociala kontext som medietexten producerats i (samt reproducerar) då holismen menar att individer är en produkt av den kultur och det samhälle som de lever i (Fay 1996). Den holistiska förståelsen vilken genomsyrar studien innebär ett fokus på samspelet mellan medier, kultur och politik. Den utgör en förutsättning för min förståelse av hur kulturella konstruktioner av mat kan spela en roll i olika samhälleliga och politiska aspekter. Samtidigt påminner hermeneutiken om betydelsen av forskarens egen sociala kontext då medietextens mening skapas mellan de som producerat texten och de som försöker förstå den (Fay 1996). Forskarens tolkning får inte förstås som textens *hela* mening, eller att alla tolkningar är subjektiva med resultatet att inga generaliseringar är möjliga. Tolknningar kan förvisso inte i sig bli objektiva, men de kan genomföras via mer eller mindre objektiva metoder. Fallibilismen definierar objektivitet som en metod som kännetecknas av *öppenhet*, *ansvarsfullhet* och *kritisk dialog* (Fay 1996:221), vilket i mitt fall innebär *transparens* i form av tydliga källhänvisningar och en öppenhet med analysens ontologiska begränsningar i form av vissa bestämda perspektiv och ett visst urval av empiriskt material. Därigenom strävar jag efter att undvika en vanlig fallgrop i form av för enkla förklaringar, överdrivna tolkningar eller sådana som uttrycker en alltför personlig ståndpunkt med konsekvens att läsaren förvillas att dra missvisande slutsatser.

Fallstudie i form av en kvalitativ innehållsanalys

Då fallstudien fokuserar på en enskild enhet är det möjligt att analysera det valda studieobjektets texter på ett mer detaljrikt sätt än vad som hade varit möjligt om flera enheter hade valts. Genom att koncentrera sig på ett specifikt fall av det nya medborgarengagemanget, i detta avseende Matfusket, kan en djupare insikt nås om såväl det nya medborgarengagemanget i helhet som generella principer och processer i det förändrade demokratiska samtalet. Fallstudien innebär inte endast ett sätt att ta reda på *vad* som har hänt, utan också *varför* (Denscombe 2000:42), där ”varför” blir

en nyckelfråga i denna studie för att förstå relationen mellan kulturella konstruktioner av mat och framväxandet av ett nytt medborgarengagemang. För att ytterligare belysa denna relation har jag valt att göra fallstudien i form av en kvalitativ innehållsanalys. Genom sin induktiva natur kan innehållsanalysen avslöja textens latenta innehåll, det vill säga textens underliggande budskap, och därigenom fånga textens relevanta egenskaper (Merriam 1994:128). Textens relevanta egenskaper kan i detta fall sägas vara de latenta föreställningarna och värderingarna som dels ligger bakom de olika konstruktionerna av mat, dels bildar grunden och formar ett medborgarengagemang. Eftersom Matfuskets konstruktioner av mat bygger på en diskurs om ”det naturliga” har min kvalitativa innehållsanalys berikats av diskursteoretiska resonemang för att synliggöra hur olika typer av betydelsebildning, i detta fall konstruktionen av den naturliga maten, får sociala konsekvenser då diskurser framställer ett visst fenomen som naturligt och därigenom önskvärt.

Urval och avgränsning

För att belysa hur dagens medborgarengagemang präglas av en underifrån bildad ideologi samt det förändrade omständigheterna för det offentliga samtalet har jag valt Facebookgemenskapen Matfusket som studieobjekt. Matfusket skapades i mars 2013 av medborgare för medborgare och drivs genom ett ideellt medborgarengagemang. Då Matfuskets verksamhet centrerar sig kring att avslöja den onaturliga maten och dess oförtjänster är Matfusket kopplat till en större diskussion om den naturliga och onaturliga maten som pågår i dagens offentliga samtal. Därigenom kan Matfusket ses som ett exempel på vad Denscombe (2000:44f) kallar för en ”typisk undersökningsenhet”, det vill säga ett fall vilken genom sin tillhörighet i en särskild typ av fall hoppas kunna säga något för gruppen i helhet och därigenom belysa en viss samhällsaspekt vid en viss tidpunkt.

På Matfusket publiceras inlägg av Matfuskets administratörer vilka väljer det material de anser vara lämpligt och relevant för publicering. Inläggen skapas antingen internt av Matfuskets läsare och administratörer eller externt av andra medier. Mitt val att endast analysera Matfuskets publicerade inlägg och inte de anslutande kommentarerna till dessa innebär vissa begränsningar då Matfusket som en politisk aktör både utgörs av dess läsare och administratörer. Anledningen till mitt empiriska val är strävan efter tydlighet i hur Matfusket vill positionera och uttrycka sig i den offentliga debatten kring naturlig mat. Även om inläggens kommentarer kan sägas vara en del av det offentliga samtalet, är det Matfuskets inlägg som utgör startpunkten för diskussion i det offentliga samtalet.

Mitt urval av Matfuskets inlägg sträcker sig från mars 2013 till november 2014. Valet av denna tidsperiod föll sig naturlig då Matfusket startade sin verksamhet i mars 2013 och min analys påbörjades i november 2014. Jag har strävat att göra

vad Merriam (1994:61) benämner ett ändamålsenligt urval. Det ändamålsenliga urvalet baseras på det som forskaren vill förstå i sin analys, vilket i denna studie innebär hur konstruktionen av mat kan påverka och samspela med det nya medborgarengagemanget. Utifrån dessa kriterier har jag valt ut totalt 36 inlägg. Inlägg som publicerades efter november 2014 hade kunnat ingå i analysen men i och med att mitt ändamålsenliga urval syftar till att spegla Matfuskets övergripande frågeställningar, värderingar och konstruktioner av den naturliga maten hade tillkommande inlägg inte haft någon större betydelse för analysens slutsatser.

Perspektiv och utgångspunkter för analys

För att kunna belysa hur konstruktioner av onaturlig och naturlig mat samverkar med uppkomsten av ett nytt medborgarengagemang måste teorier kring kulturella föreställningar och konstruktioner kombineras med teorier kring den nya alternativa demokratin. Dessa teorier måste i sin tur först placeras i en social kontext, vilken i denna studie utformas med hjälp av Becks begrepp ”risksamhälle”. Enligt Beck (2000) har det industrialiserade samhället utvecklats till ett risksamhälle vilken framför allt kännetecknas av två faktorer: 1) medborgarnas ständiga utsatthet inför olika risker som industrins framfart skapat och skapar, 2) medborgarnas grundläggande misstro gentemot etablerade institutioner. Utsattheten och misstron har gett upphov till en ekologisk diskurs och en politisk samhörighet som grundar sig på den gemensamma rädslan inför risksamhällets olika moderniseringsrisker, som till exempel den industrialiserade maten. Både Beck (2000) och Eder (1999) menar att denna politiska gemenskap kommer att bilda grunden för ett nytt politiskt medborgarengagemang vilken kommer att implementera en ny, fullständig demokrati.

Det är dock inte alla som är fullt lika optimistiska. Rosanvallon (2006) pekar på hur den gemensamma rädsla som ligger till grund för den nya politiska hotsamhörigheten i risksamhället också leder till uppkomsten av misstrons demokrati (motdemokrati) där aktioner som övervakning, förhindrandet av olika politiska beslut och dömandet av politiska aktörer blir essentiella. Trots sitt namn, innebär inte motdemokratin automatiskt ett vapen riktat mot demokratin. Rosanvallon (2006) är noga med att understryka hur motdemokratiska aktioner kan användas av medborgare för att bevaka sina intressen och placera de politiska aktörernas handlingar i en social kontext. Samtidigt kan de motdemokratiska aktionerna även anta ett opolitiskt uttryck vilka snarare stjälper än hjälper den nya fullständiga demokrati som Beck och Eder förutspår. Rosanvallons teori kring motdemokrati utgör därigenom ett användbart perspektiv vid teoretiseringen av det nya medborgarengagemanget och det förändrade demokratiska samtalet som Matfusket kan sägas vara en del av.

För att förstå hur Matfusket konstruerar av den naturliga och onaturliga maten aktivt kan påverka huruvida det nya medborgarengagemanget uttrycker sig i politiska eller opolitiska motdemokratiska aktioner, kommer jag att använda mig av Douglas (1966) teori om det rena och orena. En teoretisk sammanslagning mellan

Douglas teori om det rena och orena och Becks teori om risksamhället har redan med fördel använts i Luptons forskning (1999, 2000, 2002) kring riskuppfattning och konstruktioner av mat. Genom att kombinera dessa lyckas Lupton visa hur en uppdelning av mat i rent och orent kan förstås som ett skydd mot risksamhällets kaos. Även Rosanvallons teori om motdemokrati kan relateras till Becks teori om risksamhället, något som Rosanvallon (2006) själv gör i inledningen till sin bok *Motdemokrati*. Det är alltså främst i samspelet mellan Rosanvallons teori om motdemokrati och Douglas teori om den kulturella konstruktionen av det rena och det orena, som nya kopplingar kan hittas. Därigenom kan den redan utförda forskningen kring konstruktioner av mat i risksamhället kombineras med den redan utförda forskningen kring politiken i risksamhället för att berika teoretiseringen kring den nya alternativa demokratin och dess former som Dahlgren (2013) har påbörjat.

Nya förutsättningar för det offentliga samtalet

Församhälleligandet av döden

Människan är den enda varelsen som vet om att hen en dag ska dö, och inte kan glömma bort detta faktum. Hen kan ignorera, förneka eller undertrycka tanken om död men insikten består: människan vet att hen vet och kan inte "icke-veta" denna kunskap (Bauman 1994:12,25). Trots detta förblir döden en kunskap som i grund och botten inte går att tro på. Människan kan inte föreställa sig upphörandet av sin existens - sitt icke-vara - eftersom varje försök till försöka föreställa sig detta bygger på närvaron av varandets medvetenhet. Döden blir vad Bauman (1994) refererar till som "förnuftets slutliga nederlag": en absurd och smärtsam tanke som människor i alla tider försökt acceptera, övervinna eller försonas med på olika sätt.

I dagens risksamhälle kan närvaron av döden sägas vara tydligare, starkare och mer utspridd än tidigare. Beck (2000) menar att 1800-talets klassiska industrisamhälle har utvecklats till en ny reflexiv modernitet i skepnaden av ett (industriellt) risksamhälle. I den nya reflexiva moderniteten ses inte längre industrisamhället som ett teknisk-ekonomiskt framsteg vilken befriat människan från den slumpmässiga, okontrollerbara och ofta alltför tidiga döden. Numera ligger fokus snarare på de problem som industrisamhället och moderniseringen skapat i form av moderniseringsrisker vilka utgör hot mot alla växter, djur och människors existens (Beck 2000:19,22,30f). I den nya moderna reflexiviteten betraktas således inte längre teknifieringen av livsmedelsindustrin som ett medel för att lyfta upp människorna ur en dödshotande svält. Istället representerar den industrialiserade livsmedelsproduktionen nya livshotande faror i form av tillsatser och bekämpningsmedel i vår mat. Dessa moderniseringsrisker är inte bara hälsovådliga utan också svåra att förnimma med våra sinnen. Därigenom har osynliga hot om död infiltrerat vår mat och gjort döden

till något som vi möter på vardaglig basis i matbutiken. Döden har, med Becks ord, blivit "normalkonsumtionens fripassagerare" (Beck 2000:57).

Övergången från ett industrisamhälle till ett risksamhälle har vidare omöjliggjort den traditionella motsatsställningen mellan natur och kultur. Då industrialiseringens grundvalar bygger på vetenskap som gett människan verktyg för att behärska, kontrollera och exploatera naturen har den blivit till samhälleligt inventarium. I den meningen finns det inte längre någon "naturlig" natur, om naturlig definieras som orörd av mänskliga ingrepp. Naturen har integrerats med samhället till den milda graden att den har blivit grundläggande för det industrialiserade samhällets materiella förutsättningar. Såväl den moderna människan som ekonomiska, sociala och politiska system är därigenom beroende av den församhälleligade naturen för att överleva i det industrialiserade samhället. Naturens församhälleligande innebär i sin tur dödens församhälleligande då de moderniseringsrisker som uppstått i industrins förslavande av naturen är hot vilka dels verkar i och genom vårt samhälle, dels hotar att förgöra densamme helt och hållet. Den församhälleligade döden utgör således i dubbla bemärkelser en social, ekonomisk och politisk fråga. I detta hänseende kan inte längre den teknifierade livsmedelsindustrins produktion ses som ett miljöproblem vars inverkan begränsar sig till naturen. Den har blivit ett samhällsproblem vilken i form av en ny ekologisk diskurs påverkar det offentliga samtalet.

Ny politisk hotsamhörighet

I risksamhället är den församhälleligade döden ett hot som angår alla människor då moderniseringsrisker kännetecknas av att de är globala, universella och ospecifica (Beck 2000:33f). Det innebär att konsekvenserna av moderniseringsrisker varken begränsar sig till vissa demografiska grupper eller till de platser där de ursprungligen skapades. Efterföljderna av till exempel en atombomb drabbar alla människor oavsett vilka finansiella medel de förfogar över eller var de befinner sig i världen, även om det kan argumenteras för att det finns variationer i vilken utsträckning olika människor drabbas. Därigenom delar alla människor i viss mån samma osäkerhet inför de olika moderniseringsriskerna. Denna gemensamma osäkerhet förvärras ytterligare i och med moderniseringsriskernas ospecifica natur. Uppfattningen av risk grundar sig nämligen på kunskap vilken fastslår ett kausalt samband mellan moderniseringsrisker och olika katastrofer. Eftersom medborgarna inte har resurser för att skapa sig en självständig bild av vilka moderniseringsrisker de står inför, skapar modernitetens risksituationer ett djupt kunskapsberoende där den drabbade allmänheten blir beroende av externa experter för att synliggöra risker. Samtidigt har risksamhällets reflexivitet och uppkomsten av moderniseringsrisker gjort att teknologierna och industrierna inte längre betraktas som rena framsteg. Vetenskapen har därigenom tappat sitt rationalitetsmonopol i en tid då den behövs som mest; en tid vilken

Rosanvallon (2006:25f) benämner som katastrofens och osäkerhetens tidsålder. Ett djupt beroende av kunskap sammanfaller alltså med en grundläggande misstro mot kunskap i risksamhället då medborgarna är dömda till att förlita sig på olika, ofta motstridiga, vetenskapliga rön för att skydda sig själva mot olika globala och universella moderniseringsrisker som är resultat av kunskap och teknisk utveckling.

Moderniseringsriskernas universella, globala och ospecifika natur skapar en vardaglig utsatthet vilken binder samman människor i en ny global och politisk hotsamhörighet som Beck (2000) kallar för rädlans solidaritet. Denna rädlans solidaritet grundar sig i det politiska missnöjet som den vardagliga utsattheten ger upphov till. Det politiska missnöjet bland medborgarna rör de ekonomiska och industriella aktörerna och deras icke-ansvar i ett demokratiskt system, trots deras ökade inflytande på samhällslivet i form av olika moderniseringsrisker. Eftersom de ekonomiska och industriella aktörerna inte omfattas av demokratiska skyldigheter läggs ansvaret för deras verksamhet på det traditionella politiska systemet. Beck (2000) talar om hur moderniseringen har lett till att det tekniskt-ekonomiska systemet (medborgarnas privata intressen i områden rörande arbete och ekonomi) och det administrativt-politiska systemet (den traditionella parlamentariska politiken) har bytt plats. Det politiska har blivit icke-politiskt och det icke-politiska har blivit politiskt (Beck 2000:306, 309f). Därmed riktar sig inte bara medborgarnas politiska missnöje mot det tekniskt-ekonomiska systemets framfart, utan även mot det administrativt-politiska systemet som har misslyckats med att skydda medborgarna från den församhälleligade döden samt de industriella och ekonomiska aktörerna.

Nya politiska uttryckssätt

I risksamhällets nya hotsamhörighet spelar medier en viktig roll eftersom medborgarnas huvudsakliga uppfattning av olika moderniseringsrisker grundar sig på externa experters kausala tolkningar. Genom att själva utgöra alternativa experter eller förmedla andra experters definitioner av olika moderniseringsrisker bidrar traditionella och nya (sociala) medier till att skapa offentlighetens riskmedvetenhet och därigenom antingen stärka eller försvaga grunden för en politisk hotsamhörighet. Vidare kan medier även ses som ett uttryck för en rädlans solidaritet då medier utgör nya offentliga scener där medborgarna kan delta och ge uttryck för sitt växande missnöje. Beck (2000) menar att moderniseringsprocessen samt uppkomsten av ny teknik har gjort att det politiska har förändrat och utvidgats. Det har uppkommit en ny politisk kultur som kännetecknas av att medborgarna utnyttjar sina demokratiska rättigheter utanför det politiska systemet. Framväxandet av olika subpolitiska centra som domstolar och sociala medier innebär nya sätt för medborgarna att bevaka sina intressen. Genom subpolitiska centra kan medborgare påverka samhällslivet, till

exempel genom att bestämma dagordningen för olika samhälleliga aktörer, vilket därigenom framtvingar nya prioriteringar och handlingar.

Mediernas riskdefinitioner får politiska konsekvenser då moderniseringsriskerna inte bara bildar ett hot gentemot mot människan utan också mot de politiska, sociala och ekonomiska systemen. Riskdefinitionerna kan resultera i omorganiseringar, omfördelning av makt och ekonomiska förluster och det är i dessa omständigheter som räds-lans solidaritets politiska makt vilar. Denna utomparlamentariska delaktighet och kontroll blir dessutom i synnerhet viktig i och med det tekniskt-ekonomiska systemets rollbyte med det administrativt-politiska systemet. Även modernitetens reflexivitet, till exempel i form av vetenskapens förlorade rationalitetsmonopol, bidrar till att öka behovet av ett nytt medborgerligt engagemang då det blir allt tydligare att det finns flera olika möjliga lösningar som politiken kan implementera i samhället. Detta kan ses i den nya ekologiska diskursen vilken definierar naturen som "det gemensamma goda" (Eder 1999). Eftersom allmänhetens bästa har blivit en politisk fråga vilken numera är öppen för diskussion, blir naturen (och den naturliga maten) ett ämne som har potential att förverkliga en ny fas i det demokratiska livet där medborgare är högst delaktiga i alla politiska, sociala och ekonomiska beslut.

Den naturliga maten kontra den onaturliga maten

Mat som en politisk fråga

Som ovan nämnt, baserar sig diskussionen kring den naturliga och den onaturliga maten på en ny ekologisk diskurs vilken har etablerat sig i det offentliga samtalet. I dagens risksamhälle har denna ekologiska diskurs dock utvecklats till en fullfjädrad politisk ideologi då risksamhällets församhällelligande av naturen och döden har gjort dessa till sociala, politiska och ekonomiska frågor vilka rör alla människor oavsett klasstillhörighet eller geografisk plats. Därmed har den tidigare industriella exploateringsdiskurs som dominerat det offentliga samtalet ersatts med en ny ekologisk ideologi (och diskurs) vilken placerar miljön i centrum som den dominerande principen för att strukturera och uppfatta samhällslivet. Naturen, vilken i denna studie kommer till uttryck i en diskussion kring den naturliga och onaturliga maten, har alltså blivit ett medium för en politisk debatt som omskriver de moderna samhällenas politiska kultur (Eder 1999:24). På så sätt kan olika konstruktioner av mat ha ideologiska funktioner då de motiverar olika sätt att styra och organisera samhället. Matens ideologiska dimension är emellertid långt ifrån en ny upptäckt inom forskningsvärlden. Redan år 1966 visade antropologen Douglas hur uppdelningen i rent och orent, till exempel genom mat, har mytiska funktioner vilka skyddar, upprätthåller och (re)producerar en viss samhällsordning i primitiva kulturer. I dagens moderna sekulära samhällen kan uppdelningen i rent och orent dock snarare sägas ha mer politiska än mytiska funktioner. Denna uppdelning fungerar som riskdefinitioner, vilka i sin tur utgör grunden från vilken politiska hotsamhörigheter som rädslans solidaritet formas och utvecklas. För att

kunna belysa det nya medborgarengagemanget och de förändrade omständigheterna för det demokratiska samtalet som uppkommer genom den offentliga diskussionen kring naturlig och onaturlig mat måste vi alltså först analysera hur Matfuskets konstruktioner av mat kan verka ideologiskt.

Matens ideologiska funktioner

Konstruktionen av den rena och smutsiga maten

Mat är en del av människans naturliga liv; för att överleva måste människan med jämna mellanrum inta föda tills döden sätter punkt för tillvaron. Samtidigt kan en viss typ av mat döda eller förkorta livet. Vad för slags mat vi bör äta blir därmed en konstant fråga i vår vardag. Det moderna samhällets övergång från ett bristsamhälle till ett (reflexivt) risksamhälle har gjort att medborgarnas ögon vänts mot den industriellt tillverkade maten. Att avgöra vilken mat som är mest hälsosam att inta präglas dock av två svårigheter. För det första har industrialiseringens intåg gett oss en uppsjö av nya och olika matvaror som vi kan välja mellan. De olika valen försvåras vidare av identitetsmarknaden och dess etablering av nischade varumärkesidentiteter. I matbutiken är det inte längre val i form av ”tomat eller gurka” som utgör vårt huvudbry. Numera står vi mellan val som färska tomater från Holland, lokalodlade bifftomater från Höganäs – eller kanske organiska körsbärstomater från Spanien? För det andra är många av de tillsatser och industriella modifieringar av den mat som vi äter osynliga eller svåra att enbart uppfatta med våra sinnen. Därför menar Beck (2000:102) att risksamhället utgör startskottet för en spekulativ era där riskmedvetenheten inte längre behöver utgå från den synliga världen, snarare tvärtom. I centrum hamnar nu istället den andra, osynliga verkligheten och dess medföljande risker som gömmer sig från men också i vår dagliga varseblivning (a.a.).

På Matfuskets försöker man hantera och lösa svårigheterna i att välja rätt mat genom att dela upp maten i två kategorier: den rena naturliga maten och den smutsiga onaturliga maten. Enligt Douglas (1966:13f) är konstruktioner av renhet och orenhet olika kulturers försök att skapa ordning i det kaos som vår värld utgör. I dagens risksamhälle skulle detta kaos kunna sägas vara den ständigt närvarande och församhälleligade döden i form av moderniseringsrisker som uppstått genom bieffekter av industrialiseringens överproduktion. Matfuskets uppdelning av mat i kategorier av onaturlig och naturlig kan ses som ett sätt för medborgare att synliggöra och skydda sig mot de ospecifika, generella och globala moderniseringsriskerna i vår mat. Denna strategi bygger dock på en föreställning om det naturliga som rent,

något som till exempel syns i Matfusket manifest. Under rubriken ”tillsatsfritt” skriver Matfusket att de anser att all mat ska bestå av rena matvaror som möjligt (17 mars 2013). Naturlig mat och ren mat är alltså likställda med varandra på Matfusket eftersom ”ren” i denna bemärkelse betyder ”ren från tillsatser”. Den naturliga matens ansedda renhet är emellertid inget naturligt i sig även om det vid en första anblick ter sig naturligt att naturlig mat är ren eftersom mat, naturligt sett, inte innehåller tillsatser.

För det första avslöjar faktumet att mat definieras som just ren när den inte håller tillsatser förhållandet mellan naturlighet och renhet som en kulturell konstruktion. För det andra kan föreställningen om renhet i sig demaskeras som en konstruktion då till exempel kogödsel kan användas i odlingen utan att problem uppstår med grödornas renlighet. Ironiskt nog kan användningen av kogödsel till och med utgöra en av de avgörande faktorerna till att grödorna ses som naturliga och därmed rena från allra första början. Om samma gröda däremot vidrör kogödsel efter odlingen anses den inte längre vara ren. Douglas (1966:55) förklarar denna motsägelsefullhet genom att visa hur våra europeiska samtida föreställningar om renhet och smuts kännetecknas av att de härstammar från upptäckten att sjukdomar kan spridas genom bakterier. Detta har gjort att den legitima och dominerande föreställningen om renhet i vår kultur har blivit en fråga om skönhet och hygien där det smutsiga definieras som ohygieniskt då det är sammankopplat med (patogena) sjukdomar (Douglas 1966:55). Den naturliga maten anses alltså vara ren i förhållande till vad vi anser gör oss sjuka eller friska. Anledningen till att kontakten mellan gödsel och grödor under själva odlingen inte anses vara smutsig beror på att användning av gödsel i jordbruk inte betraktas vara kopplat till sjukdomar utan snarare till en del av naturens livsgivande kretslopp. Konsumtion av grödor som direkt har vidrört avföring är däremot relaterat till sjukdomar och anses därefter vara smutsigt. Att den naturliga maten utan tillsatser ses som ren handlar alltså inte om någon slags ”naturlig renhet” – en renhet som existerar i sig självt i naturen - utan snarare om en renhet som är kopplad till hygien och hälsa. Det kan till exempel ses i Matfusket resonemang nedan:

Varför matar inte djurskötarna på zoo sälarna med gräddbakelser? Varför får inte girafferna falukorv – eller tigrarna pizza? Jo, därför att alla djurskötare, zoologer och evolutionsbiologer i världen vet att dessa djur under årmiljoner utvecklat sin matsmältningsapparat och ämnesomsättning till den typ av föda som var tillgänglig i deras ursprungliga miljö. Varför tänker inte dietister likadant? De samhällen som i modern tid har fortsatt att äta ursprunglig människoföda har sluppit många av våra vanligaste sjukdomar, som hjärt-kärlsjukdomar, diabetes, högt blodtryck, osteoporosrelaterade frakturer och flertalet cancerformer. Trots att de ofta uppnår hög ålder. (Matfusket 11 augusti 2013)

[...] Nej ekologisk odling är inte förödande för miljön och ohållbar – snarare tvärt om. Att förgifta våra kroppar och vår miljö är däremot inte något vi kan fortsätta med i all framtid. (Matfusket 16 november 2014)

Naturens inneboende renhet är i detta fall sammankopplad till värden av hygien och hälsa i form av en föreställning om att konsumtion av naturlig mat leder till både långa och friska liv. Naturlig mat blir därmed ett sätt att värna om människans och naturens hälsa i nutida och framtida termer.

För att skapa ordning i risksamhällets kaos krävs det att materia ordnas och klassificeras på ett systematiskt sätt (Douglas 1966:55). Därför måste materia som är avvikande, i detta fall materia som definieras som smuts, gallras bort. Smuts (orenhet) är en naturlig biprodukt när myten om det rena konstrueras, samtidigt som det också är en biprodukt som bidrar till att skapa myten i sig då det orena och rena definieras genom de konstruerade skillnaderna mellan dem (Douglas 1966:13f). För att konstruera en typ av mat som ren, måste alltså en annan typ av mat konstrueras som dess motsats, det vill säga som oren. Konstruktionen av den naturliga maten leder därigenom oundvikligen till konstruktionen av den onaturliga maten. Till skillnad från de hot mot vår hälsa som industrisamhället stod inför i skepnad av en bristfällig hygien teknologi - som att mat inte rengjordes innan konsumtion - kan de moderna hoten snarare härledas till en överdriven hygien teknologi där vår strävan efter att eliminera alla typer av gifter och smuts har skapat en industriell överproduktion (Beck 2000:32). Denna industriella överproduktion har ironiskt nog producerat nya hot mot vår hälsa, hot vilka dessutom ökar systematiskt genom industrins vidare framfart (Beck 2000:32). I dagens risksamhälle har därmed industrin tagit naturens plats som syndabock och manifestationen av det som anses vara smutsigt och därmed hälsofarligt. Moderniseringsriskerna innebär i grunden hot om smuts, vilket allra tydligast kan ses genom de olika konnotationer av smuts och sjukdomar som den onaturliga maten knyts till på Matfusket:

[...] Vad har margarin och toalettstolar gemensamt? När den allt annat än trevliga sörjan sedan anländer till en margarinfabrik nära dig måste den genomgå en reningsprocess, för man önskar nämligen att få bort all otrevlig stank och smak ur oljan. Glutamat tillsätts i skitkvalitets kött för att ge en bättre smak. Används kött av hög kvalitet behövs inte Glutamat. (Matfusket 16 april 2013)

Vad alla föräldrar bör veta – färgämnen i mat och godis skapar hyperaktivitet. (Matfusket 31 mars 2014)

[...] Bekämpningsmedel som kan ge hormonrubbingar, sjukdomar och göra det svårare att skaffa barn. (Matfusket 11 december 2013)

Som citaten ovan visar framställs tillsatser som smutsiga och hälsovådliga i dubbel bemärkelse. Tillsatser är dels sjukdomsframkallande och smutsiga i sig, dels något som används för att dölja att maten är av dålig kvalitet (det vill säga smutsig). Denna framställning resulterar i att den mat som innehåller tillsatser kategoriseras som den onaturliga och smutsiga maten vilken gör oss sjuka, medan den mat som inte innehåller tillsatser blir sedd som den rena och naturliga maten vilken håller oss friska.

Vetenskapens betydelse

Till skillnad från de primitiva kulturerna som Douglas studerade, omges valet av lämplig föda i dagens moderna kulturer inte av religiösa föreskrifter. Istället används ”rationella” argument för att motivera konsumtionen av en viss mat – rationella argument vilka pekar ut olika moderniseringsrisker i maten. Det är vetenskaplig (och icke-vetenskaplig) kunskap som avgör vilken typ av mat som ska betraktas som en moderniseringsrisk. Detta syns på Matfusket då de ständigt hänvisar till såväl traditionella som alternativa experter och deras vetenskapliga utsagor för att upplysa om sina läsare om den onaturliga matens risker samt den naturliga matens förtjänster. Matfusket nämner i flera inlägg att deras syfte inte är att skrämman människor, utan att upplysa dem och öppna upp deras ögon för det matfusk som pågår. Hoten som onaturlig mat utgör mot vår och naturens hälsa framstår med andra ord inte som en känsla, utan som en insikt vilken uppnås genom ökad kunskap:

[...] Precis som det står i informationen om oss så drivs vi helt ideellt och utan sponsring och intresseorganisationer. Vi som driver sidan är konsumenter och kostrådgivare som offerar vår fritid för att dela med oss av information vi tycker är viktig. [...] Vi fortsätter vara opartiska och helt utan jäv. En sundare mänsklighet och bättre mat är allt vi försöker skapa. (Matfusket 12 juni 2013)

Den här sidan är skapad med syftet att få gemene man att börja läsa på innehållsförteckningen, det ser vi som steg ett. Sedan steg två är att hjälpa till med att hitta hälsosammare val. Så anledningen till att vi letar och lägger upp bilder på matfusk är givetvis inte med meningen att gnälla, utan att uppmärksamma så många som möjligt om problematiken med bland annat alla tillsatser i vår mat. [...] Vi ser redan stora förändringar i medvetenheten bland de som stärks av den här kunskapen. (Matfusket 13 mars 2013)

Att inse hoten som den onaturliga maten utgör gentemot människor och miljö framstår i Matfusket i ögonen som en fråga om medvetenhet. En medvetenhet som skapas efter att man har tillgodogjort sig neutral och objektiv information, det vill säga kunskap. Den vunna kunskapen synliggör i sin tur den församhälleligade döden i form av den onaturliga maten genom att ”bevisa” naturens ”objektiva

renhet” och industrins ”objektiva smutsighet”. Matfusket är i detta avseende både en riskförmedlare och en riskproducent vilken använder sig av olika vetenskapliga rön för att tillskriva den naturliga maten och onaturliga maten motsatta värden. Därigenom skapas dualistiska kategorier där den onaturliga maten framställs som ett hot mot människornas och naturens välmående medan den naturliga maten framställs som en lösning mot detta hot. Då vetenskap ses som objektiv sanning och inte en konstruktion kan dessa två kategoriers gränser uppehållas gentemot varandra. De blir till myter; naturaliserade produkter av våra historiska kategoriseringar där alla spår av historien är bortsuddade (Barthes 2007:202, 218, 234). Det framstår därför som självklart att den naturliga maten anses vara ren och hälsogivande medan den onaturliga maten anses vara smutsig och hälsovådlig.

Konstruktionen av den moraliska maten

Beck (2000:40f) anser att uppfattningen av risk återupplivar etiken i dagens modernitet då risker inte kan upplevas utan måste konstrueras. Han menar att man måste tro på risker eftersom det kausala sambandet mellan risken och den påstådda orsaken är omöjlig att fastslå i förhand (a.a.). Uppfattningen av risk bygger således på rådande normer och föreställningar om vad som anses vara farligt och icke-önskvärt. Den är förbunden med etiska frågor som hur vi ska leva, vad som är värdet av våra liv, vad som det innebär att vara människa etc. (Beck 2000:40f). Att Matfusket framställer den onaturliga maten som en moderniseringsrisk kan därför sägas ha en etisk och moralisk dimension, vilken ytterligare förstärks då den naturliga maten framställs som det objektivt hälsosamma medan den onaturliga maten framställs som den objektivt hälsovådliga. Den etiska och moraliska dimensionen manifesteras på Matfusket genom tre huvudsakliga aspekter: naturen, människorna och framtiden.

Den förstnämnda kan skönjas genom den föreställning som Matplatsen konstruerar av den naturliga maten som den mest miljövänliga. Den naturliga maten beskrivs nämligen inte endast som ren och hälsofrämjande för människans kropp, utan också för naturen. Det beror på att tillverkningen av den naturliga maten inte smutsar ner utan bevarar naturens inneboende renhet, till skillnad från den onaturliga maten som skadar naturen:

[...] Genmodifierade grödor och giftbesprutade produkter anser vi förstör både vår natur och vår hälsa. (Matfusket 17 mars 2013)

[...] Potatis är en av de grödor som besprutas mest i Sverige. Och kemikalierna stannar inte på potatisakern. De sprids vidare med vinden och vattnet. Visste du att till och med vårt dricksvatten innehåller rester av bekämpningsmedel som används i jordbruket? Genom att välja ekologisk mat i allmänhet - och ekologisk potatis i synnerhet – gör du alltså en stor miljöinsats. (Matfusket 17 april 2014)

Den som bryr sig om naturen och inte vill förstöra den väljer naturlig mat, vilken i de ovanstående citaten likställs med ekologiskt odlad mat. Anledningen till att de likställs är att den ekologiska odlingen definieras av Matfusket som den mest naturnära odlingen då den ekologiska odlingen härmar naturens egna kretslopp. I detta kretslopp lever människan i symbios med naturen. Det handlar om att vara ego eller eko, som Matfusket uttrycker genom en bild där "ego" illustreras genom en pyramid med växter och djur där människan står överst medan "eko" visas som en cirkel där människorna, djuren och växterna jämföras (Matfusket 25 februari 2014). Att leva i symbios med naturen ter sig alltså som att inte placera människans intressen och välmående framför och på bekostnad av alla andra arter. Tillsatser som förgiftar andra växter och djur för att människan ska kunna odla mer mat framstår som motsatsen till en sådan symbios och blir därmed definitionen av "ego". Denna icke-egoistiska omsorg för naturen kan dock också ses ur ett annat perspektiv. Att skydda naturen från industrins smuts är nämligen inte bara ett sätt att hålla naturen ren. Det är även ett sätt att försvara människans renhet, något som kan relateras till Eders resonemang om den moderna ambivalensen. Eder (1999) menar att det finns en ambivalens i människans förhållande till naturen i det moderna samhället. Ambivalensen, vilken delvis kan ses som ett uttryck för risksamhällets reflexivitet, präglas av att den industriella utvecklingen har gett oss avstånd till naturen genom att ge medel för att exploatera och behärska den som ett objekt (Eder 1999:26). Samtidigt har det nya avståndet bidragit till att vi kan estetisera och moralisera naturen på ett nytt sätt, något som har möjliggjort en ny sensibilitet gentemot naturen som grundar sig i en kritik av det moderna (Beck 2000:103f, Eder 1999:26). Beck (2000:103f) använder begreppet "de levande tingens solidaritet" för att beskriva hur dualismen mellan den moderna människan och naturen upphävs i och med att människan blir känslomässigt ett med naturen. Människan förenas med naturen i solidaritet då moderniseringsriskerna innebär hot gentemot alla livsformer (a.a.). Att bespruta ett potatisfält med "giftiga" tillsatser får alltså inte människan att själv känna sig smutsig och utsatt bara när och om hen äter dessa besprutade potatisar. Bara faktumet att potatisfältet (naturen) besprutas räcker för att skapa känslan av att människan i viss mening också blir nedsmutsad. Att odla naturlig mat blir därför inte bara ett skäl att hålla naturen "ren", utan även människan. Det är dessutom den grundläggande premissen för att människan ska kunna värna om sin hälsa från första början; om naturen inte anses vara ren kan inte heller den naturliga maten ses som ren.

Den andra etiska dimensionen av naturlig mat utgörs av hänsynen till medmänniskor:

[...] Tänker man inte bara på sig själv utan även på arbetarna som jobbar på plantagen är det också en fördel om man byter till ekologiskt kaffe. (Matfusket 17 juni 2014)

Skulle du vilja bjuda på 16 E-ämnen i en bakelse? [...] Vem vill bjuda en kär vän på en smörja som denna? (Matfusket 13 mars 2013)

Den som vill ses som en god människa som bryr sig om sina medmänniskors liv och hälsa ska köpa naturlig mat. Att vara ego eller eko, som Matfusket tidigare ställde mot varandra, handlar i detta avseende inte bara om att människan anses vara ego på bekostnad av naturen om hen väljer onaturlig mat. Att inte vara ego innefattar även samspelet med andra människor, till exempel att inte dricka icke-ekologiskt kaffe som odlats på bekostnad av andra människors hälsa. Att man bryr sig om andra människor utesluter dock inte att man också bryr sig om sig själv. Naturlig mat är en handling som även visar att man hyser respekt för sig själv och betar sig rationellt genom att ta hänsyn till de risker som den onaturliga maten innebär:

Jag älskar att äta bra mat! Jag älskar mig själv, därför väljer jag att vara medveten om vad jag äter och hur jag mår av det. Jag njuter av den maten som är bäst för min kropp. Jag älskar varenda cell i min kropp. (Matfusket 7 april 2013)

Men det är inte alla som själva kan utföra den moraliska handlingen som konsumtionen av naturlig mat innebär. Det finns de som är särskilt försvarslösa inför industrins gifter, det vill säga de som inte kan göra sig medvetna, välja eller konsumera naturlig mat. Däri ingår bland annat natur (som dessutom exploateras), äldre människor och barn. Matfusket hänvisar ständigt till dessa i sina inlägg som ett argument för naturlig mat. Ett exempel är den bild som Matfusket publicerar 1 mars 2014. Bilden visar upp bananer som frontats med skylt som lyder: ”Besprutade fulbananer. Brist på både krav och eko. Förvaras oåtkomligt för barn”. Att vara en god medmänniska innebär i Matfuskets ögon att även ta ansvar för dessa försvarslösa varelser; att säkerställa att de äter naturlig mat. I naturen och barn finns dessutom en framtidsfaktor, vilket för oss till den tredje och sista etiska aspekten av den naturliga maten som Matfusket lyfter fram. Den naturliga och livsbefrämjande maten är inte bara viktig för människor som lever nu, utan också för människor som utgör framtiden:

[...] Tack för att du vill vara med och skapa denna förändring, vi formar tillsammans en bättre framtid för våra kroppar, våra barn och vår planet. (Matfusket 26 augusti 2013)

[...] Det är som välkänt att vad man äter är vad man blir, våra barn är vår framtid och de behöver en näringsrik och äkta mat för att kunna bli sin fulla potential. (Matfusket 10 september 2013)

Att konsumera naturlig mat skildras därmed inte endast som ett sätt att se till sin egen och sina medmänniskors liv och hälsa utan även hela mänsklighetens fortlevnad.

Konstruktionen av ett ”vi” och ett ”dom”

Enligt Douglas (1966:186) hjälper konstruktioner av det orena och det rena att uppehålla vissa moraliska värderingar genom att skapa olika mattabun. Dessa fungerar som regler vilka styr styr det sociala beteendets former. Tabueringen av ett visst fenomen gör att fenomenet ifråga (samt alla handlingar som är positivt relaterade till den) fördöms och sanktioneras socialt, till exempel genom utfrysning, skvaller etc. Matfuskets konstruktion av den onaturliga maten som ett smutsigt och hälsovådligt fenomen gör att den onaturliga maten blir en fråga om moral. För att återigen använda Matfuskets egna ord: är du ego eller eko? Notera dock att Eder (1999:232) skulle invända mot påståendet att konstruktionen av onaturlig mat leder till skapandet av ett mattabu då han anser att de moderna kulturernas uppdelning av vad som är ädligt och icke-ädligt inte längre omsluts av religiösa skäl. Men det är möjligt att argumentera för att vetenskapen har ersatt religioners plats som ”Den Stora Berättelsen”, det vill säga berättelsen om vår skapelse. På så sätt kan den onaturliga maten ses som ett mattabu vilken konstrueras på Matfuskets genom det sekulariserade samhällets nya religion: vetenskap. Det som blir tabu och socialt icke-legitimt är i detta fall alla handlingar som rör den onaturliga maten eftersom den har konstruerats som vetenskapligt bevisat smutsig och hälsovådlig mot allt levande liv.

Mattabut som den onaturliga maten utgör kan sägas uttrycka en kollektiv moralisk känsla då den skapar och förstärker ett ”vi” genom att, som ovan nämnts, säkerställa gränser och normer för legitima handlingar. Men precis som att skapandet av en ordning leder till att skapa och sälla bort avvikande materia, leder också konstruktionen av ett ”vi” till konstruktionen av ett ”dom” då det är den enes gränser som definierar den andres former. Lupton (1999) menar därför att konstruktionen av tabu är sammankopplat med utpekandet av syndabockar. Då personer som köper eller odlar onaturlig mat inte bara utsätter sig själva för fara, utan även miljön, sina medmänniskor och i grund och botten hela mänsklighetens framtid, blir dessa ”ett ondskefullt föremål för fördömande” (Douglas 1966:197). Genom sin konsumtion av den onaturliga maten har de överträtt gränsen mellan det orena och det rena på bekostnad av andra. Därmed kodas de med samma egenskaper som den onaturliga maten: orena, egoistiska och farliga för samhället och dess liv. Utpekandet av de personer (eller aktörer) som hanterar frågan om naturlig och onaturlig mat bidrar i sin tur till att ytterligare sammansvetsa Matfuskets medlemmar till ett moraliskt ”vi”. Skapandet av syndabockar kan därför sägas förstärka och motivera en rädlans solidaritet som tar upp kampen mot den församhälleligade döden och dess aktörer - en viktig dimension av mattabun vilken även kommer att utvecklas i analysens senare delar.

Det nya medborgar engagemanget

En ny motdemokratisk form av legitimitet

Den moraliska dimensionen av den naturliga och den onaturliga maten grundar sig på uppfattningen att individuella handlingar rörande den naturliga och onaturliga maten får konsekvenser för samhället i helhet, till exempel i form av en nedsmutsad natur. Därmed leder den moraliska dimensionen av den naturliga och onaturliga maten till att dessa blir offentliga frågor om det ”gemensamma goda”. Det kan jämföras med hur miljöfrågan blev en offentlig fråga då den dåvarande ekologiska diskursen framställde miljön som just det gemensamma goda, vilket resulterade i att miljöfrågor sågs som ett sammanhängande projekt där fördelningen av detta gemensamma goda blev en omstridd politisk fråga (Eder 1999:246f). Eftersom Matfusket först och främst definierar naturen som något gott *i och med* den naturliga maten skulle det emellertid kunna argumenteras för att den naturliga maten har övergått från att vara en del av naturens sammanhängande projekt till att bli ett eget projekt. I det nya sammanhängande projektet där den naturliga maten spelar huvudrollen, är det den friska naturen som är en del av den naturliga matens förtjänster – inte tvärtom. Den naturliga maten kan därigenom argumenteras för att ha övertagit miljöns plats i den ekologiska diskursen. I och med att konstruktionerna av den naturliga och onaturliga maten delar in samhället i ett moraliskt och medborgerligt ”vi” som för kampen mot ett farligt och omoraliskt ”dom”, har en ny form av social legitimitet bildats. Denna nya sociala legitimitet utgörs av den naturliga maten vilken blir en ny strukturerande och organiserande princip för samhällslivet i den nya ekologiska ideologin.

Kraven på social legitimitet som ställs genom den naturliga maten kan i sin tur ses som ett uttryck och resultat av vad Rosanvallon benämner som misstrons demokrati alternativt motdemokrati. Han beskriver motdemokrati som utövandet av en misstro inför etablerade institutioner med målet att vaka över den (folkvalda) makten förblir

trogen sin uppgift att tjäna det gemensamma val (Rosanvallon 2006:25). I en så pass osäker och kaosartad tid som risksamhället måste medborgare söka efter nya sätt att komplettera den begränsade makten som valdemokratin innebär. Motdemokrati skulle kunna sägas vara ett försvar mot den utsatta position som risksamhällets moderniseringsrisker har placerat medborgarna i, det vill säga en position där de är ständigt hotade på grund av den församhälleligade döden. På Matfusket manifesteras det motdemokratiska försvaret genom den nya sociala legitimiteten. Denna nya legitimitet kommer i gestalt av naturlig mat vilken genom sin moraliska dimension tabuerar olika typer av handlingar (och aktörer). Tack vare skapandet av olika tabun kan kraven på legitimitet som den naturliga maten reser, bidra till att strukturera det politiska och ekonomiska fältet för möjligt handlande och tvinga de sociala institutionerna till en ständig lyhördhet inför allmänhetens olika krav på demokrati. En lyhördhet som Eder (1999) menar har potential att introducera en ny fas i det demokratiska livet där en övergripande medborgerlig delaktighet genomsyrar såväl politiska som ekonomiska beslut. En sådan fas i det demokratiska livet skulle därmed även kännetecknas av statens förändrade roll som den aktör vilken har kontroll över beslutsprocessen. I och med att staten är en aktör vars huvudsakliga ansvar är att samhället ska fungera i termer av till exempel social sammanhållning eller stabil marknad kommer fördelningen av den naturliga matens goda alltid komma tvåa efter säkerställandet av samhällsfreden (Eder 1999:276). Eder (1999) pekar därför på vikten av en instans som varken tillhör den politiska eller ekonomiska sfären, med andra ord en instans bestående av olika medborgarrörelser (eller medborgarengagemang) som kan splittra samt ständigt granska statens monopol på att fördela det som anses vara det gemensamma goda. Därigenom innehar den nya ideologi som den naturliga maten utgör möjligheter att etablera ett modernt och reflexivt medborgarsamhälle i den moderna nationalstaten. Det är just denna potential som både Beck (2000) och Eder (1999) ser i risksamhällets nya motdemokratiska hotsamhörighet, det vill säga rädlans solidaritet. Det är dock även samma potential som Rosanvallon (2006) menar kan urarta och leda till en tillbakagång av det politiska livet istället för ett steg närmare fullständig demokrati. Det är därför nu dags att analysera hur rädlans solidaritet på Matfusket har formats och utvecklats genom Matfuskets ideologiska riskdefinitioner i form av föreställningar kring den naturliga och onaturliga maten. Vad är de politiska konsekvenserna och implikationerna av de krav som den nya sociala legitimiteten i form av naturlig mat ställer på dagens makthavare?

Den naturliga maten som ett politiskt medel

Den naturliga maten som ett sätt att slå tillbaka

Då moderniseringsriskerna i den onaturliga maten är dolda för sinnen måste medborgarna göra sig medvetna därom med hjälp av externa experter för att avslöja dessa. Ett sätt för medborgaren att både göra sig medveten om risker och skydda sig mot dessa, är genom den motdemokratiska aktiviteten övervakning. Rosanvallon (2006:27f) beskriver övervakningen som ett sätt att göra folkets inflytande över den representativa politiken permanent. Den episodiska makten i att välja politiska representanter utvidgas då man kan övervaka och säkerställa att de faktiskt uppfyller sina politiska löften (a.a.). Till följd av det tekniskt-ekonomiska systemets ökade inflytande på samhällslivet samt de politiska representanternas påtvingade ansvar för konsekvenserna av ekonomiska aktörers handlingar, blir det emellertid aktuellt för Matfuskets att övervaka både politiska och ekonomiska aktörer. Denna övervakning yttrar sig huvudsakligen i tre former: vaksamhet, angivelse och betygsättning.

Att vara vaksam innebär för Matfuskets del att ständigt granska och utvärdera olika aktörers handlingar. Som framför allt det första exemplet nedan demonstrerar, är det påfallande ofta ekonomiska aktörer som hamnar under Matfuskets granskande lupp. Övervakningen av ekonomiska aktörer innefattar både deras handlingar och deras produkter eftersom de blir likställda med varandra i och med tabueringen av den onaturliga maten. Därmed blir såväl den onaturliga maten i sig som alla handlingar rörande den kategoriserade som omoraliska och förkastliga:

Hur tänkte ni här ICA? Ja man undrar verkligen vad kockarna eller snarare kemisterna hos ICA pysslade med när de fick för sig att slänga ihop den här kemikalebomben och kalla den för 'Dryck med smak av röda bär'. Innehållet då? Ja den enda naturliga ingrediensen är vatten, resten är färgämnen, sötningsmedel, konserveringsmedel och aromer. (Matfuskets 18 maj 2014)

[...] Ett förslag har funnits i EU-kommissionen om att förbjuda alla bekämpningsmedel som är hormonstörande, skriver Svenska Dagbladet. Men det förslaget har nu skjutits upp efter att livsmedelsindustrin lämnat in ett yttrande, där de skriver att ett sådant förslag skulle hindra frihandel. (Matfuskets 3 februari 2014)

Att vara vaksamma är ett sätt för allmänheten att skaffa sig kontroll över makthavare genom att ständigt vara närvarande. Närvaron av denna oupphörliga bevakning fungerar som statens och marknadens osynliga hand vilken strukturerar fältet för handlande i den offentliga sfären – något som kan jämföras med Foucaults

användning av Benthams panoptikon i sin teoribildning om makt (Foucault 1971). Panoptikon var en fängelsebyggnad som designades av Jeremy Bentham år 1791. Bentham idé ligger i själva utformningen av bygganden vilken är cirkelformad med ett torn i mitten där fängelsevakten har uppsikt över alla fängelseceller. Enligt Foucault (1979:205) är Benthams panoptikon ett idealt exempel på hur just en övervakningsmakt kan verka eftersom fången inte kan se om vakten befinner sig i tornet eller inte. Därmed måste hen bete sig om hen vore ständigt bevakad och blir på så sätt sin egen fångvakt (Dreyfus & Rabinow 1982,1983:189, Foucault 1979:200). Maktutövningen ligger i en ständig och total makt vilken inte är beroende av den faktiska närvaron av en fångvaktare (a.a.). Foucaults teoribildning med Benthams panoptikon som illustrerande exempel har traditionellt sett använts för att resonera kring statens övervakning av medborgare men i dagens medierade offentlighet kan panoptikon sägas ha fått en dubbel karaktär. Genom den ständiga närvaron av granskande sociala medier kan nu medborgare bli den allseendes Storebror vars verksamhet reglerar såväl ekonomiska som politiska aktörers handlande. I Matfusket fall är det först och främst Matfusket som utgör den övervakande makten över de politiska och ekonomiska aktörerna, och inte tvärtom. Mathiesen (1997:219) använder begreppet synoptikon för att beskriva hur det numera är massan som övervakar de få, det vill säga de styrande. Tillsammans med andra granskande medier, traditionella som sociala, blir individerna på Matfusket en del av en granskande offentlighet som har makt att påverka de politiska och ekonomiska aktörernas verksamhet. Massans möjlighet att utgöra en politisk kraft är vidare något som Matfusket påpekar vid ett flertal tillfällen:

[...] Är helt övertygad om att vi människor inte är så små som vi kanske ibland tror. Vi har alla möjligheten att ändra på situationen i Sverige. Ja vi alla har möjligheten för utan Er som läser och kommenterar så skulle vi inte finnas. (Matfusket 13 mars 2013)

[...] Tillsammans är vi en kraft att räkna med. Vissa av våra inlägg har nått upp till en halv miljon unika visningar, om bara några procent av dessa har valt bort onödiga tillsatser i sin mat har vi kommit en lång bit på vägen. (Matfusket 27 mars 2013)

Ett annat sätt för medborgarna att skydda sig i risksamhället är att ange aktörer genom att blottlägga olika typer av skandaler. Precis som Matfusket namn avslöjar rör sig skandalerna i Matfusket fall främst kring livsmedelsindustrins fusk med matvaror i form av till exempel dolda tillsatser. Men avslöjandet av skandaler har inte bara som syfte att avslöja enskilda produkter, utan även de ekonomiska och politiska aktörer som är kopplade till produkterna ifråga. Rosanvallon (2006) ser angiveriet som ett förstärkande och klargörande av ett samhälls gränser och normer. Han beskriver skandalen som "ungdomens fontän"; en spegel där individen och samhället kan möta de sämre sidorna av sig själv, lära sig från sina misstag och därigenom tvätta sig själv

ren från sin tidigare smuts (Rosanvallon 2006:50f). Genom att anklaga något eller någon kan skuld knytas till det som bildar ursprunget till förvirring och tvetydighet (a.a.). Angivelsen kan alltså vara en del av hur Matfusket skapar en ordning i kaoset och förvirringen som de ospecifika, globala och generella moderniseringsriskerna skapar. Att avslöja och offentligt hänga ut enskilda ekonomiska och politiska aktörer kan ses som ett försvar mot det generella, inre kaos som den församhälleligade döden och det tekniskt-ekonomiska systemets rollbyte med det administrativt-politiska systemet skapar i risksamhället. Angivelsen kan med andra ord beaktas som en manifestation av den reflexivitet som kännetecknar det senmoderna risksamhället.

Slutligen kan medborgarna också upprätta ett skydd gentemot de styrande i form av en betygsättning av dem. Rosanvallon (2006:57) förklarar betygsättningen som ett tekniskt underbyggt expertomdöme om de styrandes kompetens. Genom att bedöma kvaliteten och effektiviteten i det styrande systemet kan medborgarna göra makthavarna till föremål för ständiga bedömningar (a.a.). På så sätt blir de styrande de styrdas elever (Rosanvallon 2006:59). På Matfusket betygsätts olika aktörer både direkt och indirekt med jämna mellanrum. Till skillnad från Rosanvallons teori, bedöms dock inte statens effektivitet eller kompetens via tekniska tester eftersom den naturliga maten utgör ett test i sig. Betygskriterierna lyder istället enligt följande ”ju mer naturlig mat, desto mer effektiv och kompetent aktör”:

Vilka kommuner är bäst i Sverige på att köpa in ekologisk mat? Här hittar du svaret...En jämförelse med tidigare år visar att det pågår en smärre ekorevolution i de offentliga köken. I de bästa kommunerna är nästan hälften av maten som köps in ekologisk. Rekordmånga kommuner och landsting klarar gränsen minst 25 procent eko – och hamnar på föreningen EkoMatCentrums topplista 2014. (Matfusket 17 oktober 2014)

Betygsättningen innefattar inte bara politiska aktörer utan även ekonomiska, något som demonstreras när Matfusket länkar till en hemsida vilken de menar listar matproducenter ”som bryr sig”, det vill säga säljer naturlig mat (Matfusket 10 mars 2013). Omdömet av de olika aktörernas kompetens grundar sig alltså inte i en teknisk betygsättning, utan snarare i det moraliska testet som valet mellan den moraliska naturliga maten och den omoraliska onaturliga maten förkroppsligar.

Granskningen, avslöjandet och betygsättandet av olika aktörer och deras handlande gör att Matfusket har möjlighet att visa vari medborgarnas intresse ligger, påverka vilka politiska frågor den offentliga debatten ska röra sig kring och bekräfta samt reproducera kollektiva normer och värderingar. Matfusketts makt ligger i att de politiska aktörerna måste förhålla sig till övervakningen då avslöjandet av skandaler kan förstöra deras anseende, det vill säga deras rykte. Rosanvallon (2006:54f) pekar på hur ryktet spelar en central roll i att skapa och upprätthålla förtroende mellan styrande och styrda. Vidare bär ryktet på information, vilket ger underlag till beslut i situationer där information saknas eller är bristfällig (Rosanvallon 2006:56). I risksamhället där medborgarna hela tiden måste välja mellan olika, ofta motsärande kunskapsanspråk för att synliggöra moderniseringsrisker är informationsfattiga

situationer och en grundläggande misstro mot etablerade institutioner vardagliga fakta. Ryktets roll som en politisk regleringsmekanism kan därmed sägas vara mer viktig än någonsin tidigare. Inte heller de ekonomiska aktörerna kommer undan då deras verksamheter också är beroende av att deras kunder litar på dem. En manifestation av detta förhållande kan ses i det inlägg som studiens inledning refererade till, där företaget som doppade sin ost i antibiotika tvingades att ändra sin produktion efter den negativa uppmärksamheten i Matfusket och andra medier. Ett annat exempel finns i följande inlägg:

[...] Vi trodde aldrig att det skulle gå så här snabbt. Det är otroligt många på sidan som berättar att de börjat granska innehållsförteckningen i butiken. Ett exempel på reaktionerna efter att sidan startades är att en lokal Ica-butik tagit bort Ica:s gräddor ur sortimentet. Grädden fick kritik eftersom den späts ut med E-407 och kommer från Österrike. – Det är medvetna kunder som klagat. Det är roligt att se vilken effekt det faktiskt har. (Matfusket 17 mars 2013)

Matfusket konsumentmakt kan ses som ett exempel på den moralisering vilken Beck (2000) menar äger rum i den senmoderna industriproduktionen. Företagens lönsamhet blir alltmer beroende av deras lyhördhet inför den politiska kultur de verkar i (Beck 2000:360f). Övervakningen i den naturliga matens namn placeras därmed både politiska och ekonomiska aktörer i en bredare social legitimitet. Genom att använda den naturliga maten som en betygsättning av de styrandes kompetens samt en moralisk måttstock för vad som ska anges och övervakas, kan sociala medborgarengagemang som Matfusket slå tillbaka mot olika samhälleliga aktörer och ställa krav på dem.

Resultatet av att Matfusket övervakar, anger och betygsätter olika aktörer utifrån en tabuering av onaturlig mat leder dock, i enlighet med tidigare resonemang, också till att syndabockar utses. På Matfusket där erkännandet av den naturliga matens överlägsenhet har blivit en ny form av legitimitet blir det dem som döljer eller blundar för denna sanning som blir utpekade syndabockar. Det är i första hand livsmedelsindustrin vilken tillverkar och säljer den onaturliga maten som blir anklagade, men även samhälleliga institutioner kan beskylldas för samma brott:

Tänkvärda ord insända av vår läsare Irma om Livsmedelsverkets omoderna kostråd. ”Den stora boven vad gäller mat är Livsmedelsverket! Så länge de rekommenderar kemikaliestintt (sic) lättmargarin och annan skit, så länge kommer privatpersoner, skolmat, mat på särskilda boenden etc vara full med tillsatser av E typ och också mer eller mindre hälsåvådliga (sic) kemikalier [...]” (Matfusket 25 april 2013)

[...] När Livsmedelsverket för ett antal år sedan analyserade margarinerna ”Milda” och ”Becel” fanns betydande mängder bensin i dessa livsmedel. [...] Så enligt Livsmedelsverket är det tydligen helt okej för dig att äta cancerogent och allergiframkallande bensin utan att du vet om det. (Matfusket 4 september 2013)

Då Matfusket ser det naturliga (naturen) som det objektivt goda och livsbefrämjande blir Livsmedelsverket utsedda till syndabockar trots att deras kontroller innefattar regleringar och förbud gentemot såväl naturliga som industriella faror i syfte att skydda medborgarnas hälsa. Men syftet har ingen betydelse då alla försök till att kontrollera eller godkänna en modifiering av ”den goda naturen” gör Livsmedelsverket till en del av det ondskefulla ”dom” som tabueringen av den onaturliga maten skapar. För att upprätthålla konstruktionen av den naturliga maten som det moraliskt goda måste nämligen de som inte är av samma åsikt utmålas i annan dager. Matfusket hänvisar ständigt till industrins ekonomiska motiv eller de politiska institutionernas alternativa intressen när deras åsikter skiljer sig från Matfusket:

En matvara behöver inga tillsatser alls om hanteringen är rätt. I Italien, Belgien, Holland och England innehåller till exempel en skinka följande: skinka, salt och kryddor. Jästextrakt är en tillsats som är till för att göra en billigare produkt och tjäna mer pengar på oss konsumenter. (Matfusket 15 april 2013)

[...] Vi har samtidigt kastat ut några GMO-lobbyister från trådarna. Vi är självklart öppna för en fri debatt, men lobbyism är inte tillåten här oavsett vem/vilka man företräder. Samtidigt som det räcker med den skada som lobbyisterna nu gjort med våra beslutsfattare. (Matfusket 16 april)

Samma dag som några bakåtsträvande forskare på SLU släpper en bok om ”farligheterna med ekologiskt” släpper de en debattartikel där de promotar sina vanföreställningar. [...] Forskarna då, har de några poäng? Tveksamt, de har byggt upp hela karriärer på att förespråka konstgödsel och pesticidbesprutning av vår mat, att de försvarar den med näbbar och klor var kanske inte så oväntat. Nej ekologisk odling är inte förödande för miljön och ohållbar – snarare tvärt om (sic). (Matfusket 16 november 2014)

I och med fokus läggs på politiska och ekonomiska intressen hos aktörerna framstår deras åsikter som korrupta och vinklade. Det antyds att deras avvikande åsikter är ett resultat av egoism och alternativa intressen, och inte av en annan bild av verkligheten. De blir helt enkelt en del av ett omoraliskt ”dom” - de blir syndabockar – vilket i sin tur bidrar till att upprätthålla konstruktionen av den naturliga maten som objektivt ren och hälsofrämjande. Det sistnämnda citatet rörande de ”bakåtsträvande forskarna på SLU” synliggör vidare medborgarnas utsatthet inför deras beroende av externa experter, vilken förvärras av de ofta motstridiga kunskapsanspråken från olika experter. I det hänseendet kan Matfusket fungera som ett hjälpan filter vilken, som visat i ovanstående resonemang, förklarar alla avvikande åsikter som resultat av korruption eller vinstintressen. Det kan även ses i det andra inlägget ovan där Matfusket förklarar att ingen lobbyism är tillåten, samtidigt som man pekar ut lobbyismen för den onaturliga maten som den farliga. Konstruktionen av syndabockar som korrupta och förljunga bidrar inte endast till att uppehålla

konstruktioner av den naturliga (och onaturliga maten) utan motiverar dessutom ytterligare övervakning för att skydda sig mot de farliga syndabockarna. Det blir därigenom tydligt hur det är främst skapandet av enskilda syndabockar, och inte den motdemokratiska aktionen av övervakning i sig, som strukturerar det politiska och ekonomiska fältet för möjligt handlande. Övervakningen reduceras därmed till, i Rosanvallons ordalag, ”en moralisk röst som oförtrutet stigmatiserar makthavarna och väcker slumrande medborgare till liv. [...] den röst som dagligen fördömer maken och oförtröttligt rör om i samhällets sår (Rosanvallon 2006:209). För att återkoppla till tidigare resonemang, är det alltså i syndabockarnas smuts som den naturliga maten (och dess anhängare) kan tvätta sig rena från risksamhällets kaos. Det är i den moraliska fördömsen av syndabockarna som Matfusket användare finner och driver sin politiska kamp. Rosanvallon (2006:209) anser detta vara högst problematiskt då de styrande aktörernas verksamhet i högre utsträckning kommer att styras av målet att undvika kritik än hoppet att vinna popularitet genom förändringar. De styrande aktörernas rädsla inför att bli utpekade som syndabockar riskerar således att sänka ambitionsnivån inom politiken. Vidare kan samma problem även återfinnas hos medborgarna då hot om försämringar numera talar högre än chansen till förbättringar, något som kan ses i Matfusket strävan efter en förnyelse av risksamhället genom motdemokratiska aktioner. Matfusket politiska lösningar för att uppfylla sin dröm om en bättre värld riktar sig i större utsträckning mot att övervaka och bestraffa syndabockar – att vara den fördömande moraliska rösten – än att formulera vad denna bättre värld innebär utöver slagord i stil med ”en bättre framtid för våra kroppar, våra barn och vår planet” (Matfusket 26 augusti 2013). Därigenom kan Matfusket betraktas som en del av den övergång vilken Rosanvallon (2006:148) menar äger rum i dagens politiska klimat: övergången från en idébaserad politik till en misstrons politik. I denna misstrons politik ses inte politiken längre ses som en kamp mellan olika samhällsmodeller, utan snarare en kamp där medborgarnas huvudsakliga strategi för att slå tillbaka mot styrande aktörer går ut på att ta rollen som övervakare och censurer (a.a.).

Den naturliga maten som en transparens

Utpekandet av enskilda syndabockar har lett till en avideologisering av politiken där den politiska kampen inte längre uppfattas som en kamp mellan olika system utan som en kamp mellan och mot enskilda aktörer (Rosanvallon 2006:53). Fokus har förflyttats från normen till det individuella snedsteget. Avideologiseringen har vidare gett upphov till ett mer individuellt förhållningssätt till politiken där medborgarnas personliga förtroende för de styrande får en allt större roll (Rosanvallon 2006:54). Angivelser och skandaler, vilka representerar och fastställer sociala normer och krav, har således fått en alltmer tongivande betydelse i medborgarnas övervakning av de styrande (a.a.). Därigenom ökar vikten av transparens, vilket speglas i Matfusket strävan efter tydliga innehållsförteckningar och märkningar. Dessa synliggör

ämnen som kan klassas som icke-legitima, i detta fall de tabuerade tillsatserna. Innehållsförteckningen och märkningar gör att ett tydligt val mellan olika matvaror utkristalliserar sig för konsumenten: kravmärkt eller inte kravmärkt, märkt med "utan tillsatt socker" eller märkt "med tillsatt socker". Eller med andra ord: naturlig eller onaturlig. Enligt Rosanvallon (2006:50f) hänger kraven på transparens samman med en underliggande tro på publicitetens direkta korrigerande effekt på världens ordning. I och med att den naturliga matens hälsosamma egenskaper samt den onaturliga matens hälsovådliga egenskaper har konstruerats som två vetenskapliga sanningar blir det endast allmänhetens medvetenhet om dessa sanningar som står mellan allmänheten och en giftfri värld:

[...] Vi är väl medvetna att i skrivande stund har cirka 96% av svenskarna inte för vana att läsa på innehållsförteckningen när de handlar. Vårt mål är att öka den siffran avsevärt och skapa medvetna och kräsna konsumenter. Ren mat behöver definitivt inte vara dyr heller. Vår kunskap som konsument ger makten i våra händer. (Matfusket 17 mars 2013)

Transparensen skulle alltså få direkta korrigerande effekter då medborgarna skulle sluta konsumera den onaturliga maten, vilket skulle tvinga de ekonomiska aktörerna att ställa om sin produktion av dessa.

Transparens i form av innehållsförteckningar och märkningar synliggör dock inte bara eventuella hot utan bidrar också till att konstruera dessa. Som Matfusket själva uttrycker det: "Riktig mat behöver ingen innehållsförteckning, riktig mat ÄR innehållet" (Matfusket 6 november 2013). Synliggörandet av hot sker alltså dels genom märkningar och innehållsförteckningar, dels i deras själva existens. Faktumet att en matvara behöver en innehållsförteckning utgör redan i sig en värdering och kategorisering vilken placerar matvaran i facket "potentiellt hot". I Matfuskets ögon är emellertid alla onaturliga matvaror i grund och botten ett hot mot vår och naturens hälsa, oavsett hur otydliga eller tydliga konsekvenserna av att konsumera eller odla dessa är:

[...] Genmanipulerade grödor kräver betydligt mer bekämpningsmedel än konventionellt odlade, samtidigt som det är att kasta tärning med vår och planetens hälsa. (Matfusket 20 januari 2014)

[...] Vi har valt att sprida den här informationen som vi fått i form av en insändare till oss, för att vi anser att även om det är mindre gift i svenska jordgubbar än importerade, så är giftrester även i små mängder oroväckande. Är det inte bättre med en giftfri mat? Ingen har studerat den så kallade cocktaileffekten i tillräcklig grad och försiktighetsprincipen med giftbesprutningen på vår mat borde användas. (Matfusket 23 juni 2014)

I detta fall har det således ingen större betydelse om den onaturliga maten är ett potentiellt eller reellt hot. Även om det kan bevisas att en specifik onaturlig matvara

eller tillsats är säker för medborgarnas och naturens hälsa, går det inte att fastställa den så kallade "coctailleffekten", det vill säga konsekvenserna när olika tillsatser blandas i våra (och naturens) kroppar. Att det däremot skulle uppstå en coctailleffekt då "naturliga" ämnen blandas i vår kropp är ingenting som urskiljs som oroande för Matfusket eftersom Matfuskets verksamhet, som tidigare visat, genomsyras av föreställningen att det naturliga är gott i sig. Ett vidare exempel på att själva märkningen ska innefatta ämnen som inte är socialt acceptabla återfinns i ett inlägg där Matfusket vänder sig mot att sekret från bäver benämns under samlingsnamnet "naturliga aromer" i innehållsförteckningen:

[...] Problemet som vi ser det är inte just att bäverns sekret används i mat. Vill man äta bäver är det såklart upp till var och en. Men det som vi ser som ett problem är att du som konsument inte har en aning om vad dina "naturliga aromer" kommer ifrån. Något som givetvis kan vara problematiskt om man är vegetarian eller på grund av andra orsaker inte vill äta exempelvis bäver. Om en matjätte är stolt över sitt innehåll kan de skriva ut vad deras aromämnen innehåller. (Matfusket 12 september 2013)

Matfusket menar att märkningen av bäverarom under samlingsbegreppet naturliga aromer är otydlig och vilseledande för konsumenten. Samtidigt anser de inte att andra naturliga tillsatser, som kogödsel eller vatten, ska redovisas ytterligare eller överhuvudtaget i innehållsförteckningen. Även om Matfusket inte säger sig vara emot själva användningen av bäversekret anser de ändå att bäversekretet tydligt ska redovisas i innehållsförteckningen, vilket i sin tur per automatik gör bäveraromen till ett potentiellt hot. Genom att skriva ut bäversekret i innehållsförteckningen blir det något onaturligt som konsumenten ska uppmärksamma och värdera i sitt val av matvaran ifråga. Transparensen innebär alltså inte bara ett synliggörande, utan den är också en värdering i sig.

Som tidigare nämnt, leder tabueringen av den onaturliga maten till ett utpekande av syndabockar. Då transparensen är sammanbunden med värderingar om vad som ska redovisas bidrar den inte bara till att "synliggöra" syndabockar, utan även konstruera dessa. Det kan ses i exemplet med bäveraromen ovan och Matfusket uttalande i form av: "Om en matjätte är stolt över sitt innehåll kan de skriva ut vad deras aromämnen innehåller" (Matfusket 12 september 2013). Transparensen blir en slags dubbelbestraffning där aktörer antingen döms genom deras transparens (de ingredienser som de redovisar) eller frånvaron av den. Matfusket kan därigenom ses som en inofficiell domstol vilken utser syndabockarna som medborgarna måste övervaka och sanktionera då det politiska systemet har misslyckats. Det kan ses som en fortsättning av den pågående juridifieringen av politiken, det vill säga tendensen att medborgarna i större utsträckning börjat vända sig till det straffrättsliga systemet när de upplever att det politiska systemet misslyckats med att utkräva ansvar (Rosanvallon 2006:188). Att dra olika aktörer inför domstol är dock en kostsam och tidskrävande process som ytterst få har resurser till. Matfusket kan då utgöra ett alternativ till en rättsprocess där en ideell grupp som representerar folkets röst

kan döma enskilda aktörer genom att knyta olika moraliska egenskaper till dem. Då de onaturliga matvarorna anses vara hälsovådliga och farliga framstår de aktörer som producerar (alternativt stödjer produktionen) matvarorna som egoistiska och moraliskt förkastliga. Transparensen har således blivit ett sätt att peka ut både ”vad” som är fel och ”vilka” som är fel. Dessa har blivit intimt sammankopplade med varandra i en tid där aktörernas anseende har blivit allt viktigare då det är svårt att fastställa ansvar på grund av de överlappande strukturerna och inblandade parterna (Rosanvallon 2006:188).

I och med Matfuskets jakt på transparens i huvudsak leder till att synliggöra och peka ut enskilda syndabockars övertramp har transparensen förlorat sin demokratiska karaktär. Istället för att användas som ett medel för att synliggöra brister och på så sätt själv försöka överta makten har transparensen blivit ett sätt att inskränka och kontrollera den styrande makten genom att göra den till vad Rosanvallon (2006:210) kallar för ”ett transparent objekt underkastat en perfekt kontroll”. I Matfuskets fall, där frånvaron av politiska visioner är tydlig, har transparensens politiska roll reducerats till att samla människor kring vad de är emot (onaturlig mat) istället för vad de är för. Matfuskets jakt efter transparens och syndabockar sker därigenom på bekostnad av ett skapande av en gemensam värld.

Konsumenten före medborgaren

På Matfusket kan olika förslag och uppmaningar till politiska handlingar grovt delas in i fyra kategorier, varav den ena inte behöver utesluta den andre. 1) Själva konsumtionen och odlingen av naturlig mat är en politisk handling i sig, eftersom alla handlingar relaterade till naturlig mat anses vara handlingar till förmån för samhället i helhet. 2) Medborgarna kan påverka utbudet av naturliga och onaturliga matvaror genom att till exempel kontakta ansvariga aktörer eller makthavare, demonstrera eller samla petitioner. 3) Medborgarna kan övervaka sina intressen genom att vara aktiva på sociala medier och kommentera, gilla, dela samt skriva inlägg om den onaturliga matens oförtjänster och den naturliga matens förtjänster.

Den gemensamma nämnaren för alla kategorier är att de först och främst riktar sig till medborgarna som konsumenter:

Föreställ att någon gick runt i den lokala mataffären och sprutade kemiska bekämpningsmedel på grönsaksdisken. Bekämpningsmedel som kan ge hormonrubbingar, sjukdomar och göra det svårare att skaffa barn. Konsumenten skulle inte acceptera det, men faktum är att precis detta händer på åkern där maten odlas. (Matfusket 11 december 2013)

För inte allt för många år sedan var allt som odlades ekologiskt. När är allt i affären ekologiskt igen tror du? Vi kan aktivt varje dag skapa den framtiden och de förändringarna vi vill se. Du röstar med plånboken i affären varje dag. (Matfusket 8 januari 2014)

Tycker du om att bli blåst? Då ska du köpa den här balsamvinägern som är endast är vanlig vinäger som färgats med karamellfärg. Fräckt kan tyckas och detta förekommer från flera företag på marknaden. [...] Tillsammans hjälps vi åt så att vi aldrig mer blir lurade av matindustrin. (Matfusket 18 april 2013)

Som ovanstående exempel visar, är det konsumenten och inte medborgaren som uppmanas bli upprörd över utbudet av giftiga matvaror eller faktumet att en åker förpestas med kemiska medel. Det är i egenskap av en konsument som medborgaren uppmanas att påverka och ställa krav på politiska och ekonomiska aktörer. Därmed framstår det som att den onaturliga maten har övergått från en samhällsfråga till en konsumtionsfråga där medborgarnas främsta politiska makt och potential ligger i en medveten konsumtion som går ut på att utföra sanktionerna av Matfusket inofficiella domar, det vill säga ”rösta bort” de produkter (och aktörer) som inte uppfyller den sociala legitimiteten i form av naturlig mat. Ett annat intressant exempel återfinns i en artikel om en kostchef i Flen som lämnade sin anställning då kommunens besparingar gjorde att han inte längre kunde stå för kvalitén på skolmaten (Matfusket 17 augusti 2013). Eftersom det är kommunen som bestämmer över matinköpen hade således kostchefen i slutändan inget annat val än att avsäga sin maktlösa position som icke-konsument. För att agera moraliskt och värna om medmänniskor, miljö och mänsklighetens framtid måste alltså medborgare först och främst handla i egenskap av konsumenter.

Till följd utav att Matfusket ständigt framhåller medborgarnas konsumentmakt som den främsta politiska makten till samhällelig förändring, läggs ansvaret för den naturliga maten i allt större utsträckning på individer istället för kollektiva aktörer. Individen blir själv ansvarig för att lösa de hot som hotar hen och hens värld. Denna syn manifesteras till exempel i de inlägg som deklarerar att ekologisk mat är värd det högre priset och att den måste få kosta mer (Matfusket 31 oktober 2013, Matfusket 18 januari 2014). Underförstått får således konsumenter som inte är beredda att betala det högre priset för naturlig mat skylla sig själva. De får vara beredda på att istället betala i termer av liv och hälsa för sina konsumtionsval. Individualiseringen av moderniseringsrisker kan även återfinnas i tron på publicitetens direkta korrigerande effekt då kraven på transparens är ett sätt att underlätta konsumenternas, och inte politiska och ekonomiska aktörernas, val av matvaror. Det är konsumenternas medvetenhet, vilken i sin tur påtvingar ett förändrat beteende hos de ekonomiska och politiska aktörerna, som är nyckeln till samhällsförnyelse. Därmed vilar det största ansvaret på individuella konsumenter vilka måste ta sitt samhällsansvar genom att döma de syndabockar som utpekats av transparensen (eller frånvaron av den). Beck (2000:255) härleder individualiseringen av moderniseringsriskerna till

den starka individualiseringen som generellt präglar risksamhället då dess reflexivitet har tillintetgjort industrisamhällets naturliga levnadssätt i form av sociala klasser, kärnfamiljen och standardiseringen av förvärvsarbete. För att överleva måste individen därför odla en jagcentrerad världsbild där det egna jaget utgör planeringskontor för handlingar, liv och relationer (a.a.). Samhället blir bara en variabel bland andra, vilken betraktas i relation till det centrerade jaget (Beck 2000:219f). De politiska institutionernas misslyckande i att skydda medborgarna från de ekonomiska aktörerna och den församhälleligade döden i form av den onaturliga maten kan därmed ses som en konsekvens av individens egna handlingar. Därigenom omvandlar konsumentmakten individens utsatthet inför moderniseringsriskerna till ett självständigt val; individen är fri att själv välja liv eller död. Den information som Matfusket anser sig sprida om den naturliga och onaturliga maten kan ses som just verktyg för att konsumenten ska ha friheten att välja själv. Frågan är dock hur fria individer verkligen är då onaturlig mat har blivit ett socialt tabu. Matfusket skriver till exempel hur det förvisso är upp till individen själv att konsumera eller inte konsumera onaturlig mat, samtidigt som de som äter onaturlig mat utesluts och får ej delta i Matfuskets kamp för en bättre värld (Matfusket 23 juni 2014). Frihetens konsekvenser för dem som väljer den onaturliga maten blir social isolering alternativt fördömlse. Vidare kan individens frihet också ifrågasättas då undvikandet av risk är en moralisk syssla vilken kan kopplas till frågor om kontroll, förbättring och insikt om det egna jaget (Lupton 1999:91). Då den naturliga och onaturliga matens respektive kunskaper har konstruerats som vetenskapliga sanningar blir konsumtionen av den skadliga maten irrationell. Den blir en manifestation av dålig kontroll, försämring och dålig insikt om det egna jaget – något som till exempel syns i tidigare citat där Matfusket framförde hur de som verkligen älskar sig själv och sin kropp äter ekologisk (naturlig) mat (Matfusket 7 april 2013).

Konsekvensen av att Matfusket först och främst tilltalar medborgare som individuella konsumenter leder till att den politiska handling som den naturliga maten utgör blir splittrad. Dessutom blir den reaktiv då konsumenternas makt ligger i att snabbt hantera problematiska situationer genom att välja eller välja bort varor, istället för att organisera och arbeta för en kollektiv politisk vision. Därmed riskerar Matfusket att bli en mer negativ än kritisk suveränitet. Rosanvallon (2006:112) beskriver den kritiska suveräniteten som allmänhetens möjlighet att säga nej, till exempel genom att rösta eller avsätta de styrande. Han menar att folket, i rollen av en kritisk suveränitet, skapar politiska konflikter vilka tvingar makthavarna till en ständig reflektion kring sig själva och det samhälle som de skapar (Rosanvallon 2006:138). Men i en negativ suveränitet kännetecknas inte längre allmänhetens förhindrande makt av att föra fram konstruktiv kritik i syfte att slåss om regeringsmakten. Istället har den reducerats till ett uttryck för rena protester och moraliska nedvärderingar av de styrande i syfte att vinna kortsiktiga segrar, som till exempel en enskild aktörs förändring av en produkts innehållslista (Matfusket 19 juni 2014). Att den politiska medborgaren har reducerats till en politisk konsument resulterar vidare i att motdemokratiska aktioner i första hand nyttjas i syfte att stödja en konsument

och inte en medborgare. Att övervaka och peka ut syndabocker samt öka kraven på transparens blir sätt att i huvudsak skapa beslutsunderlag som konsumenten kan använda i sin medvetna konsumtion.

Utblick: den naturliga maten som opolitisk?

Facebookgemenskapen Matfusket kan både ses som en subpolitisk plattform och ett uttryck för en framväxande politisk hotsamhörighet i dagens senmoderna risksamhälle. Denna rädslans solidaritet kan i sin tur sägas vara en reaktion mot konsekvenserna av det tekniskt-ekonomiska systemets framfart i form av en församhälleligad död samt det traditionella politiska systemets misslyckande att skydda medborgarna från dessa. Genom att kombinera Douglas teori om de ideologiska funktionerna av uppdelningen i orent och rent med Rosanvallons teori om motdemokrati har denna studie syftat att visa på hur Matfusket konstruktions av den naturliga samt den onaturliga maten inte bara ger upphov till ett motdemokratiskt medborgarengagemang, utan också aktivt formar dess politiska uttryck.

Matfusketts uppdelning av mat i kategorier av ren (naturlig) och smutsig (onaturlig) har en moralisk dimension vilken ger upphov till ett modernt mattabu där de personer som konsumerar eller producerar onaturlig mat ses som en samhällsfara. Därigenom skapar Matfusketts konstruktions av den naturliga och onaturliga maten grunden till en underifrån växande ideologi som delar in samhället i två grupper: ett egoistiskt ”dom” som verkar för onaturlig mat och ett moraliskt ”vi” som därmed måste ta till motdemokratiska aktioner för att skydda sig. Då politiska och ekonomiska aktörer är beroende av ett gott rykte för att kunna bedriva sina verksamheter måste de ta hänsyn till den nya sociala legitimiteten i form av en ny ekologisk diskurs vilken sätter den naturliga maten som den strukturerande och organiserande principen för samhällslivet. Därigenom anser Beck (2010) och Eder (1999) att risksamhällets nya motdemokratiska medborgarengagemang har potential för att introducera en ny alternativ demokrati där medborgarna, och inte staten, innehar den styrande makten.

Denna studie har dock visat hur Matfusketts konstruktions av den naturliga och onaturliga maten också reproducerar föreställningar som motiverar en reaktiv och splittrad motdemokrati. En motdemokrati som går ut på att strukturera det ekonomiska och politiska fältet för möjligt handlande genom att övervaka, utse och döma syndabocker vilka straffas genom en medveten konsumtion. I och med att de motdemokratiska aktionerna har reducerats till medel för en reaktiv konsumentmakt vilken endast syftar till att förhindra och inte ta över makten kan det argumenteras för att Matfusket utövar en form av motdemokrati som är opolitisk, det vill säga en

motdemokrati som inte längre strävar mot ett gemensamt skapande av en gemensam värld (Rosanvallon 2006:34). Den opolitiska motdemokratin som manifesteras genom Matfusket går istället ut på att försvaga, kontrollera och nedvärdera de styrande makthavarna. Det är högst problematiskt då makthavare därigenom fråntas förmågan att leva upp till de krav som ställs på dem (Rosanvallon 2006:210). I enlighet med Eders och Becks förhoppningar blir alltså staten mer utav en samordnare än en styrande makt i den nya politiken som bygger på en ny ekologisk ideologi och diskurs. Frågan är dock om det är ett steg närmare en fullständig demokrati eller en tillbakagång för demokratin då en alltmer försvagad och misstrodd stat blir samordnare för en samhällsutveckling som bygger på ett reaktivt och inte visionärt medborgarengagemang?

Som studieobjekt utgör Matfusket såväl en del av som ett exempel på det nya senmoderna medborgarengagemang kring identitetsnära ämnen i vardagen som till exempel mat utgör. Det bör dock poängteras att Matfusket som studieobjekt inte kan representera eller spegla det senmoderna medborgarengagemanget i sin helhet, utan representerar endast ett av flera möjliga sätt att förstå det. Framtida forskning skulle därför antingen kunna inrikta sig på liknande grupper av medborgarengagemang som Matfusket för att fortsätta berika teoretiseringen kring generella processer och principer i dagens förändrade demokratiska samtal eller koncentrera sig på att ytterligare belysa det dynamiska förhållandet mellan kulturella konstruktioner och medborgarengagemangens politiska uttryck i sociala medier genom att analysera grupper som Matfusket ur ett längre tidsperspektiv.

Referenslista

- Barthes, Roland (2007). *Mytologier*. Lund: Arkiv Förlag
- Bauman, Zygmunt (1994). *Döden och odödligheten i det moderna samhället*. Göteborg: Daidalos.
- Beck, Ulrich (2000). *Risksamhället: på väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Daidalos.
- Dahlgren, Peter (2013). *The political web: media, participation and alternative democracy*. Hampshire: Macmillan Palgrave.
- Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Douglas, Mary (1966). *Renhet och fara*. Nora: Nya doxa
- Dreyfus, Hubert L. & Rabinow, Paul (1982, 1983). *Beyond structuralism and hermeneutics*. 2 uppl. Chicago: University of Chicago press.
- Eder, Klaus (1999). *Natur och samhälle*. Göteborg: Daidalos.
- Ekström, Karin, & Askegaard, Soren (2000). 'Daily consumption in risk society: the case of genetically modified food', *Advances In Consumer Research*, vol. 27, no. 1, s. 237-243.
- Fay, Brian (1996). *Contemporary philosophy of social science*. London: Blackwell.
- Foucault, Michel (1979). *Discipline and punish: the birth of the prison*. New York: Vintage/Random House.
- Lockie, Stewart (2006), 'Capturing the sustainability agenda: organic foods and media discourses on food scares, environment, genetic engineering, and health', *Agriculture And Human Values*, vol. 23, no. 3, s. 313-323.
- Lupton, Deborah (1999). *Risk*. London; New York: Routledge.
- Lupton, Deborah & Tulloch, John (2002), 'Consuming risk, consuming science: The case of GM foods', *Journal of Consumer Culture*, vol. 2, no. 3, s. 363-383.
- Lupton, Deborah, Williams, Simon J., Gabe, Jonathan, & Calnan, Michael (2000), 'Part III: Risk and consumption: Chapter 10: Food, risk and subjectivity', *Health, Medicine & Society*, Taylor & Francis Ltd / Books, s. 205-218.
- Mathiesen, Thomas (1997), 'The viewer society: Michel Foucault's 'Panopticon' revisited', *Theoretical Criminology*, vol. 1, no. 2, s. 215-234.
- Merriam, Sharan B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Rosanvallon, Pierre (2010). *Motdemokrati: politiken i misströns tid*. Hågersten: Tankekraft.
- Seyfang, Gill (2006), 'Ecological citizenship and sustainable consumption: Examining local organic food networks', *Journal Of Rural Studies*, vol. 22, s. 383-395.

Källor

- Matfusket, Facebook 2013-03-13, "Välkommen till Matfusket"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-03-13, "Skulle du vilja bjuda på 16 E-ämnen i en bakelse?"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-03-13, "Om oss"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook, 2013-03-17, "Matfusket's manifest"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook, 2013-03-17, "Vi på Matfusket uppmärksammas i Borås tidning"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-04-07, "En bra inställning till att välja tillsatsfri mat"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2014-04-15, "En matvara behöver inga tillsatser om hanteringen är rätt"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-04-16, "Glutamat"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-04-18, "Balsamvinäger"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-04-25, "Livsmedelsverket är den stora boven"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-06-12, "En liten påminnelse – vi är inte sponsrade"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-06-19, "Antibiotika i ost tas bort"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-08-11, "Striden om maten missar evolutionen"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-08-17, "Kostchef i Flen slutar"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-08-26, "Vi passerade just 50-tusenstrecket"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-09-04, "Välkommen till margarinfabriken"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-09-10, "Så gör du – Du kan kräva svenskproducerad mat i skolan"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-09-12, "Bäversekret"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-10-31, "Insändare från läsare"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-11-06, "Riktig mat är innehållet"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2013-12-11, "Värstingkemikalier på maten"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2014-01-08, "Ekologisk mat"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2014-01-18, "Ekologisk mat måste få kosta"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
- Matfusket, Facebook 2014-01-20, "30 000 människor sluter samman mot matfusk"; <https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>

Matfusket, Facebook 2014-02-03, "Nu är kemiföretagen i farten";
<https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
Matfusket, Facebook 2014-02-25, "Fler ord är överflödiga...";
<https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
Matfusket, Facebook 2014-03-01, "Besprutade fulbananer";
<https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
Matfusket, Facebook 2014-03-31, "Färgämnen skapar hyperaktivitet";
<https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
Matfusket, Facebook 2014-04-17, "Genmodifierat";
<https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
Matfusket, Facebook 2014-04-17, "Miljösmart midsommar";
<https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
Matfusket, Facebook 2014-05-18, "Hur tänkte ni här ICA?";
<https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
Matfusket, Facebook 2014-06-17, "Varför ska man välja ekokaffe?";
<https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
Matfusket, Facebook 2014-06-23, "Angående de besprutade jordgubbarna";
<https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
Matfusket, Facebook 2014-09-07, "Det korrupta Sverige";
<https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
Matfusket, Facebook 2014-10-17, "Vilka kommuner är bäst på att köpa in ekologisk mat?";
<https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>
Matfusket, Facebook 2014-11-16, "Desperata ekokritiker";
<https://www.facebook.com/Matfusket?fref=ts>

Publikationer från Medie- och kommunikationsvetenskap Lunds universitet

Beställning och aktuella priser på: www.lu.se/media-tryck/bokfoersaljning
Böckerna levereras mot faktura.

Lund Studies in Media and Communication (ISSN 1104-4330)

- 4 Åsa Thelander, *En resa till naturen på reklamens villkor*
216 sidor ISBN 91-7267-125-4 (ak. avh. 2002)
- 5 Ulrika Sjöberg, *Screen Rites: A study of Swedish young people's use and meaningmaking of screen-based media in everyday life* 314 sidor ISBN 91-7267-128-9 (ak. avh. 2002)
- 6 Charlotte Simonsson, *Den kommunikativa utmaningen: En studie av kommunikationen mellan chef och medarbetare i en modern organisation*
272 sidor ISBN 91-7267-131-9 (ak. avh. 2002)
- 7 Mats Heide, *Intranät – en ny arena för kommunikation och lärande*
244 sidor ISBN 91-7267-130-0 (ak. avh. 2002)
- 8 Helena Sandberg, *Medier & fetma: En analys av vikt*
297 sidor ISBN 91-7267-170-X (ak. avh. 2004)
- 9 Michael Karlsson, *Nätjournalistik – En explorativ fallstudie av digitala mediers karaktärsdrag på fyra svenska nyhetssajter*
240 sidor ISBN: 91-7267-212-9 (ak. avh. 2006)
- 10 Jakob Svensson, *Kommunikation Medborgarskap och Deltagardemokrati – En studie av medborgarutskotten i Helsingborg*
302 sidor ISBN 978-91-628-7512-1 (ak. avh. 2008)
- 11 Malin Nilsson, *Att förklara människan – Diskurser i populärvetenskapliga tv-program*
252 sidor ISBN 91-7267-296-X (ak. avh. 2009)
- 12 Michael Krona, *Från orsak till verkan – Berättarstrategier i Sveriges Televisions inrikespolitiska nyhetsförmedling 1978-2005*
305 sidor ISBN 978-91-628-7876-4 (ak. avh. 2009)
- 13 Sara Hamquist, *Dagspress, sport och doping – Mediaskandaler i ett samtida Sverige* 250 sidor ISBN 978-91-628-7979-2 (ak. avh. 2009)
- 14 Inger Larsson, *Att bygga broar över kulturgränser – Om svenskars kommunikation med icke-svenskar* 231 sidor ISBN 91-7267-312-5 (ak. avh. 2010)
- 15 Marja Åkerström, *Den kosmetiska demokratin – En studie av den politiska diskursiva praktiken i Sjöbo och Ystad* 261 sidor ISBN 91-7267-324-9 (ak. avh. 2010)
- 16 Veselinka Möllerström, *Malmös omvandling från arbetarstad till kunskapsstad – En diskursanalytisk studie av Malmös förnyelse*
243 sidor ISBN 978-91-7473-171-2 (ak. avh. 2011)
- 17 Tina Askanius, *Radical Online Video – YouTube, video activism and social movement media practices* 260 sidor ISBN 978-91-7473-393-8 (ak. avh. 2012)

Media and Communication Studies Research Reports (ISSN 1404-2649)

- 1998:1 Linderholm, Inger *Miljöanpassad trafik i Vetlanda kommun: En första utvärdering av ett informationsprojekt om förbättrat trafikbeteende till förmån för miljön, på uppdrag av Vägverket* 104 sidor ISBN 91-89078-50-0
- 1999:1 Linderholm, Inger *Självsäker 1996, 1997 och 1998: En utvärdering av tre års trafiksäkerhetskampanj riktad till unga trafikanter i Skaraborgs län* 54 sidor ISBN 91-89078-73-X
- 1999:2 Jarlbro, Gunilla *Miljöanpassad trafik i Vetlanda kommun: En andra utvärdering av ett Community Intervention-projekt på uppdrag av Vägverket* 51 sidor ISBN 91-89078-90-X
- 2000:1 Jarlbro, Gunilla *Miljöanpassad trafik i Vetlanda kommun: En tredje utvärdering av ett Community Intervention-projekt på uppdrag av Vägverket* 42 sidor ISBN 91-7267-023-1
- 2001:1 Palm, Lars *Istället för höjda bensinskatter? En analys av projektet "Miljöanpassad trafik i Vetland"* 50 sidor ISBN 91-7267-104-1
- 2001:2 Palm, Lars & Marja Åkerström *Vem utmanade vem? En utvärdering av projektet "Utmanarkommunerna"* 56 sidor ISBN 91-72667-106-8
- 2001:3 Jarlbro, Gunilla *Forskning om miljö och massmedier: En forskningsöversikt* 35 sidor ISBN 91-7267-112-2
- 2003:1 Jarlbro, Gunilla *Manliga snillen och tokiga feminister: En analys av mediernas rapportering kring tillsättningen av professuren i historia vid Lunds universitet våren 2002* 35 sidor ISBN 91-7267-145-9
- 2004:1 Jarlbro, Gunilla *Mellan tonårsfylleri och prisvärda lådviner: En analys av pressens rapportering av alkohol första halvåret 1995, 1998 och 2003* 45 sidor ISBN 91-7267-172-6
- 2004:2 Olsson, Tobias *Oundgängliga resurser: Om medier, IKT och lärande bland partipolitiskt aktiva ungdomar* 122 sidor ISBN 91-7267-176-9
- 2005:1 Olsson, Tobias *Alternativa resurser: Om medier, IKT och lärande bland ungdomar i alternativa rörelser* 122 sidor ISBN 91-7267-194-7
- 2006:1 Sandberg, Helena *"Välkommen till professor Godis" – En studie om reklam, ohälsosam mat och barn* 97 sidor ISBN 91-7267-223-4
- 2006:2 Ringfjord, Britt-Marie *"Fotboll är livet ☺" – En studie om fotbollstjejer och TV-sport* 142 sidor ISBN 91-7267-224-2
- 2007:1 Olsson, Tobias & Danielsson, Martin *Webbplatser som medborgarligena resurser – En explorativ studie av den politiska webben* 122 sidor ISBN 91-7267-228-5
- 2007:2 Rudefelt, Karin *Unga medborgares bloggande som demokratiskt deltagande* 104 sidor ISBN 91-7267-232-3

Media and Communication Studies Working Papers (ISSN 1404-2630)

- 1998:1 Bengtsson/Hjorth /Sandberg/Thelander *Möten på fältet: Kvalitativ metod i teori och praktik* 150 sidor ISBN 91-89078-34-9
- 1998:2 Jonsson, Pernilla & Lars Uhlin *Digital-TV: Inte bara ett och nollor. En mångdimensionell studie av digital-TV i allmänhetens intresse* 113 sidor ISBN 91-89078-41-1

- 1999:1 Sandberg, Helena & Åsa Thelander *När miljökrisen är här: Fallet Hallandsåsen – människors oro, deras upplevelser av myndigheters agerande och medias roll* 114 sidor ISBN 91-89078-71-3
- 1999:2 Åkerström, Marja *Internet och demokratin* 100 sidor ISBN 91-89078-86-1
- 1999:3 Sjöberg, Ulrika *I dataspelens värld: En studie om hur barn använder och upplever dataspel* 89 sidor ISBN 91-89078-98-5
- 2000:1 Heide, Mats *Metateorier och forskning om informationsteknik* 92 sidor ISBN 91-7267-005-3
- 2000:2 Jonsson, Pernilla & Lars Uhlin ... *och nu blir det digital-TV!: Vision och verklighet bland vanligt folk* 80 sidor ISBN 91-7267-016-9
- 2008:1 Jarlbro, Gunilla & Rübamen, Michael *Dissad och missad – Funktionshinder i Sveriges Television* 50 sidor ISBN 91-7267-253-6

Förtjänstfulla examensarbeten i MKV

- 2008:1 Charlotte Anderberg & Leo Eriksson *Kära doktorn... – En analys av genusrepresentationerna i sjukhusserierna Grey's Anatomy och House* 43 sidor ISBN 91-7267-253-6
- 2008:2 Henrique Norman & Fredrik Svensson *It's a Man's Man's Man's World – En studie av kvinnans gestaltning i svenska musikmagasin* 46 sidor ISBN 91-7267-277-3
- 2009:1 Jörgen Gotthardsson & Mikael Lahti *Snurr på interaktionen: Kommunikation, makt och miljö* 51 sidor ISBN 91-7267-297-8
- 2011:1 Jenny Hermansson & Louise Sallander *I evigt minne ljusst bevarad – En kvalitativ studie av minnesgrupper på Facebook* 46 sidor ISBN 91-7267-333-8
- 2014:1 Fredrik Miegel & Fredrik Schoug (red) *Uppsatshandboken* 282 sidor ISBN 978-91-981614-0-3
- 2014:2 Gustav Persson *Protestens politiska plats – En kritisk diskursanalys av pressens rapportering från två protester i det offentliga rummet* 50 sidor ISBN 91-7267-361-3
- 2014:3 Ulrika Kjörling *SVT-folk och MMA-panik – Reproduktionen av kampsportsproblemet* 48 sidor ISBN 91-7267-362-1
- 2014:4 Karin Värnberg *Den långa vägen till Vita Huset – En kvalitativ textanalys av The Daily Shows bevakning av 2008 års amerikanska presidentval* 40 sidor ISBN 91-7267-363-X
- 2014:5 Emma Vigg & Ida Wallin *Normbrytande eller normbekräftande? – En kvalitativ innehållsanalys av TV-serien Girls ur ett genusperspektiv* 38 sidor ISBN 91-7267-364-8
- 2014:6 Maria Christensson *Uppkopplad och avtrubbad – Om hur vardagens medieanvändande påverkar den sociala responsiviteten* 53 sidor ISBN 91-7267-366-4
- 2015:1 Josefin Waldenström och Tilda Wennerstål *#kämpamalmö – Mobilisering, reaktivitet, gemenskap* 48 sidor ISBN 978-91-7267-377-9
- 2015:2 Isa Chen *Ren mat, smutsig politik? – Medborgarengagemang i den naturliga matens namn* 49 sidor ISBN 978-91-7267-378-6

Övrigt

Att skriva uppsats: Råd, anvisningar och bedömningskriterier inför uppsatsarbetet på MKV 203 och MKV 104 37 sidor ISBN 91-89078-49-7

Denna studie belyser det nya medborgarengagemanget och de förändrade förutsättningarna för det demokratiska samtalet i dagens senmoderna samhälle. Genom att analysera Facebookgemenskapen Matfuskets konstruktioner av onaturlig och naturlig mat visar författaren hur dessa kan förstås som ett uttryck för en ny ekologisk ideologi vilken skapar och formar ett nytt motdemokratiskt medborgarengagemang. Det nya medborgarengagemanget har potential att introducera en ny demokratisk era, men studien visar också att medborgarengagemangets främsta politiska makt ligger i en reaktiv konsumentmakt. Därigenom resonerar och problematiserar författaren de sociala mediernas möjligheter men också begränsningar som politisk arena och uttryck för det nya medborgarengagemanget.

LUNDS
UNIVERSITET

Förtjänstfulla examensarbeten i MKV

ISBN 978-91-7267-378-6

MEDIA AND COMMUNICATIONS STUDIES
LUND UNIVERSITY
P.O BOX • 117 SE-221 00 LUND SWEDEN